

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Genocida a trestání zločinů genocidy v mezinárodní
politice**

Andrea Šťastná

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy a východoevropská studia

Bakalářská práce

**Genocida a trestání zločinů genocidy v mezinárodní
politice**

Andrea Šťastná

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Šárka Cabadová Waisová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

Poděkování

Děkuji tímto způsobem doc. PhDr. Šárce Cabadové Waisové, Ph.D. za podnětné rady a pomoc při vypracování mé bakalářské práce.

Plzeň, duben 2013

.....

OBSAH

1 SEZNAM ZKRATEK	6
2 ÚVOD.....	8
3 MEZINÁRODNÍ TRESTNÍ STÍHÁNÍ GENOCIDY	13
3.1 Mezinárodní vojenský tribunál v Norimberku.....	13
3.2 Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ	19
3.3 Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii	23
3.4 Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu.....	27
3.5 Zvláštní soud pro Sierra Leone	31
3.6 Mezinárodní trestní soud.....	35
4 MEZINÁRODNÍ KONVENCE, ODPOVĚDNOST ZA OCHRANU	42
4.1 Mezinárodní konvence.....	42
4.2 Úmluva o zabránění a trestání zločinů genocidy	43
4.3 Odpovědnost za ochranu.....	45
5 ZÁVĚR.....	49
6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	52
7 RESUMÉ	60

1 SEZNAM ZKRATEK

BBC	British Broadcasting Corporation
CNN	Cable News Network
ČR	Česká republika
EU	European Union Evropská unie
FDLR – FCA	Democratic Forces for the Liberation of Rwanda – Forces Combattants Abacunguzi Demokratické síly pro osvobození Rwandy – Síly bojovníků Abacunguzi
FNI	Nationalist and Integrationist Front Nacionalistická a integrační fronta
FPLC	Patriotic Forces for the Liberation of Congo Vlastenecké síly pro osvobození Konga
FRPI	Front for Patriotic Resistance of Ituri Fronta vlasteneckého odporu v Iturii
ICC	International Criminal Court Mezinárodní trestní soud
ICISS	International Commission on Intervention and State Sovereignty Mezinárodní komise pro intervenci a státní suverenitu
ICTR	International Criminal Tribunal for Rwanda Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu
ICTY	International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii
MRND	National Republican Movement for Democracy and Development Národní republikánské hnutí pro demokracii a rozvoj
MVT	Mezinárodní vojenský tribunál
NSDAP	Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei Národně socialistická německá dělnická strana
OSN	Organizace spojených národů
RB	Rada bezpečnosti

RSCSL	Residual Special Court for Sierra Leone Reziduální zvláštní soud pro Sierra Leone
RUF	Revolutionary United Front Revoluční sjednocená fronta
R2P	Responsibility to Protect Odpovědnost za ochranu
SA	Stabswache Štábní stráž
SCSL	Special Court for Sierra Leone Zvláštní soud pro Sierra Leone
SS	Schutzstaffel Ochranný oddíl
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
UN	United Nations Organizace spojených národů
UNAMIR	United Nations Assistance Mission for Rwanda Pomocná mise OSN pro Rwandu
UNMISS	United Nations Mission in South Sudan Mise OSN pro Jižní Súdán
UNOCI	United Nations Operation in Côte d'Ivoire Operace OSN na Pobřeží Slonoviny
UPC	Union of Congolese Patriots Unie konžských vlastenců
USA	United States of America Spojené státy americké
VWU	Victims and Witnesses Union Oddělení obětí a svědků

2 ÚVOD

Již po první světové válce probíhaly snahy o vytvoření orgánu, který by trestal osoby odpovědné za vyhlazování Arménů v průběhu války. Úsilí Společnosti národů, která chtěla vytvořit pravomocný tribunál, však bylo zmařeno Lausanskou smlouvou¹ amnestující všechny trestné činy z let 1914–1923. K dalšímu pokusu o zřízení mezinárodního trestního soudního dvora došlo po atentátu v Marseille, kde byl zabit jugoslávský král Alexandr I. a francouzský ministr zahraničí Louis Barthou. Místo vytvoření soudního dvora však byla přijata pouze konvence vztahující se k teroristickým činům, která nikdy nevstoupila v platnost.

Od počátku druhé světové války mnoho politiků (například prezident Beneš) poukazovalo na vraždění nevinných občanů a na teror, který vytvářeli němečtí vojáci na okupovaných územích. Tyto činy byly v průběhu roku 1942 oficiálně přiznány i samotným Hitlerem. Po tomto přiznání následovalo vytvoření komise, jejímž cílem bylo vyšetřit válečné zločiny a určit odpovědné osoby, které měly být potrestány. Viníci měli být dle Moskevské deklarace souzeni v zemi, kde spáchali svůj zločin. V říjnu 1943 byla organizací Spojených národů zřízena Komise pro válečné zločiny. Její náplní práce bylo vymezit mezinárodní právo, určit kompetence mezinárodního soudu a rozšířit koncept válečného zločinu o zločin proti lidskosti [Ternon 1997, 18–24].

Londýnskou dohodou v srpnu 1945 bylo rozhodnuto o vytvoření Mezinárodního vojenského tribunálu (MVT). V říjnu 1945 byl zahájen Norimberský proces, a však kvůli své vojenské povaze nebyl schopen soudit zločiny proti lidskosti spáchané v době míru. V lednu 1946 Charta Mezinárodního vojenského tribunálu v Tokiu² určila typy zločinů, kterými se měl tribunál zabývat. V případě Tribunálu v Tokiu byly řešeny tři druhy obvinění - válečné zločiny, zločiny proti míru a zločiny proti lidskosti.

Na základě zkušenosti s druhou světovou válkou a genocidou, která postihla velkou část evropských států, byla přijata Úmluva o zabránění a trestání zločinů genocidy Valným shromážděním OSN. Valné shromáždění při definování pojmu

¹ Z 24. července 1923.

² Též nazývaný jako Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ.

genocida požadovalo širší pojetí a zamítlo několik návrhů na definování tohoto pojmu (například Rusové spojovali tento pojem pouze s nacismem). Následně byl zpracováním návrhu úmluvy pověřen generální tajemník OSN, který si jako spolupracovníky vybral experty z této oblasti. Finální podobou úmluvy se nakonec zabývala Hospodářská a sociální rada. Konečná verze byla přijata 9. prosince 1948 Valným shromážděním OSN v Paříži [Ternon 1997, 25–32].

Přestože v období 1948–1990 došlo k dalším genocidám (příkladem může být Kambodžská genocida, genocida ve Východním Timoru), tak tyto zločiny nebyly ihned potrestány mezinárodním právem, tedy zřízením mezinárodního soudního tělesa. Norimberský a Tokijský tribunál byly tedy jedinými vytvořenými mezinárodními soudy pro trestání zločinů genocidy v mezinárodní politice až do 90. let 20. století [Ternon 1997, 170–255]. V devadesátých letech došlo na území bývalé Jugoslávie k ozbrojenému konfliktu, během něhož byly páčány zločiny definované mezinárodním právem (hromadné vraždění, etnické čistky,...). Mezinárodní společenství se proto rozhodlo vytvořit mezinárodní trestní tribunál, který by fungoval *ad hoc* (tedy dočasně). Vzhledem k tomu, že Chorvatsko a Federativní republika Jugoslávie byly proti zřízení tohoto soudního tělesa, tak nebylo možno postupovat stejným způsobem jako v případě Norimberského tribunálu, který byl zřízen mezinárodní smlouvou. Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii (ICTY) byl nakonec vytvořen přijetím rezoluce číslo 827 Rady bezpečnosti OSN v květnu 1993 a jednal na základě Kapitoly VII Charty OSN. Tento tribunál se v nizozemském Haagu zabýval třemi druhy zločinů - válečnými zločiny, genocidou a zločiny proti lidskosti. Válečné zločiny byly ve Statutu ICTY rozděleny na dvě části - porušení Ženevských úmluv z roku 1949, porušení zákonů a obyčejů války v článku 3 Statutu ICTY. Podobným způsobem byl na základě rezoluce číslo 995 Rady bezpečnosti OSN v listopadu 1994 zřízen Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu (ICTR). Tento tribunál byl ustanoven kvůli rwandské genocidě, která měla za následek 800 000 mrtvých a miliony uprchlíků. Sídlo ICTR bylo kvůli bezpečnosti rezolucí č. 977 stanoveno na tanzanské město Arusha.

Důvodem k vytvoření dalšího *ad hoc* tribunálu byla občanská válka v Sierra Leone, která trvala od roku 1991 do roku 2002 mezi vládou a povstaleckou skupinou

RUF (Revoluční sjednocená fronta). K vytvoření tribunálu přispěl sám prezident Sierra Leone Kabbah, neboť požádal Radu bezpečnosti OSN o vytvoření soudního tělesa, které by stíhalo členy RUF. V roce 2002 byl Zvláštní soud pro Sierra Leone (SCSL) vytvořen mezinárodní smlouvou mezi Organizací spojených národů a Sierra Leone. SCSL tedy nebyl zformován rezolucí Rady bezpečnosti OSN jako dva předchozí mezinárodní trestní tribunály. Přestože má SCSL některé prvky společné s ICTY a ICTR, tak na rozdíl od nich není čistě mezinárodním tribunálem, ale je obohacen i o znaky vnitrostátního soudu. Tento soud bývá obvykle nazýván „hybridním“. Dalším rozdílem je, že se tento soud nezabývá genocidou. Tribunál se věnuje zločinům proti lidskosti, válečným zločinům a zločinům podle vnitrostátního práva Sierra Leone.

Mezinárodní trestní soud (ICC) vznikl roku 2002 jako stálý trestní soud založený na mnohostranné mezinárodní smlouvě. Na diplomatické konferenci v Itálii byla přijata v červenci 1998 smlouva s názvem Římský statut. Pro návrh statutu hlasovalo 120 států, proti bylo sedm, 21 zemí se zdrželo hlasování. Římský statut vstoupil v platnost v červenci 2002, kdy dosáhl šedesáti ratifikací. ICC má sídlo v Haagu a zabývá se nejzávažnějšími zločiny, tedy zločinem genocidy, zločiny proti lidskosti, válečnými zločiny a zločiny agrese (v současné době se netrestají). Tento mezinárodní trestní soud se může věnovat pouze zločinům, které byly spáchané po vstupu Římského statutu v platnost [Válek 2009, 3–16].

Již více než 60 let je genocida trestána podle mezinárodního práva a postoj mezinárodního společenství a států ke genocidě se odráží ve snaze o trestání zločinů proti lidskosti. Mezinárodní trestní soudy a tribunály většinou zastupují státy v řešení a trestání zločinů proti lidskosti. Tato mezinárodní tělesa jsou méně zaujatá, než je stát samotný. Přenechání takové záležitosti mezinárodním trestním soudům či tribunálům je dle mého názoru zároveň lepší vůči společnosti daného státu. Společnost se pak lépe vyrovnává s následky genocidy. Státy tak využívají různé možnosti mezinárodního trestního stíhání, které jim nabízí mezinárodní právo.

Záměrem mé bakalářské práce na téma Genocida a trestání zločinů genocidy v mezinárodní politice je „představit“ a analyzovat možné způsoby trestání zločinů

genocidy. Cílem práce je zjistit, jakým způsobem vojenské tribunály řešily trestání genocidy po 2. světové válce, jak ji trestní tribunály řešily v 90. letech a jak ji řeší v jednadvacátém století. Mezi doplňující otázky patří:

- Jaké rozdílné metody tribunály při procesech použily?
- Postupovala Rada bezpečnosti OSN ve všech soudních procesech legitimně, nebo si měla počínat jinak?
- Jaký měla dopad na trestání zločinů Úmluva o zabránění a trestání zločinů genocidy?
- Má Organizace spojených národů právo intervenovat do vnitřních záležitostí států kvůli genocidě?

Práce vychází z oficiálních webových stránek Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii, Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu, Mezinárodního trestního soudu a Zvláštního soudu pro Sierra Leone. Mezi další primární zdroje patří oficiální webové stránky United Nations a Červeného kříže a Výroční zprávy tribunálů, které jsou směřovány generálnímu tajemníkovi OSN. K práci také využívám odborné knihy, oficiální dokumenty, webové stránky českého deníku, České televize a nevládní organizace Amnesty International.

Bakalářská práce je členěna na dvě části. První část se zabývá mezinárodními vojenskými a trestními tribunály a trestními soudy. Druhá část se věnuje Úmluvě o zabránění a trestání zločinů genocidy a konceptu Odpovědnosti za ochranu. Práce je zakončena závěrem, v němž zkráceně odpovídám na předem stanovené otázky a zhodnocuji práci se zdroji.

První část bakalářské práce se nejprve zabývá mezinárodními vojenskými tribunály, které byly vytvořené po ukončení 2. světové války - Mezinárodním vojenským tribunálem v Norimberku a Mezinárodním vojenským tribunálem pro Dálný východ. V tomto oddíle se také věnuji *ad hoc* tribunálům, které byly zformované v 90. letech 20. století - Mezinárodnímu trestnímu tribunálu pro bývalou Jugoslávii a Mezinárodnímu trestnímu tribunálu pro Rwandu. Nové tisíciletí přineslo vybudování dalšího *ad hoc* tribunálu, tedy Zvláštního soudu pro Sierra Leone, a také

vytvoření prvního stálého Mezinárodního trestního soudu se sídlem v nizozemském Haagu. Také těmto soudním tělesům se v této části věnuji. Ke všem soudním tělesům je potřeba vysvětlení úzce souvisejících pojmů jako je genocida, zločiny proti lidskosti, válečné zločiny, či zločiny podle vnitrostátního práva.

V druhé části práce představuji mezinárodní konvenci týkající se genocidy, tedy Úmluvu o zabránění a trestání zločinů genocidy. Součástí tohoto úseku je také polemika o genocidě jako důvodu intervence mezinárodního společenství navzdory principu suverenity. Nedílnou součástí této části je také koncept Responsibility to Protect. Organizace spojených národů přijala v roce 2005 koncept Odpovědnosti za ochranu (R2P), který se zabývá myšlenkou suverenity státu a intervencí do jeho vnitřních záležitostí.

3 MEZINÁRODNÍ TRESTNÍ STÍHÁNÍ GENOCIDY

3.1 Mezinárodní vojenský tribunál v Norimberku

Mezinárodní vojenský tribunál v Norimberku byl prvním vytvořeným mezinárodním soudem fungujícím na základě Dohody o stíhání a potrestání hlavních válečných zločinců evropské osy (tzv. Londýnská dohoda). Tento tribunál byl a je doposud vysoce hodnocen jako prostředek mezinárodní spravedlnosti a díky své jedinečnosti neměl přímého nástupce (stejně jako Mezinárodní vojenský tribunál v Tokiu). Jeho důležitost tkví v potrestání válečných zločinců a především v rozšíření pravidel mezinárodního práva. Norimberský tribunál byl vytvořen jako vojenský soud na okupovaném německém území, jehož moc vykonávala Kontrolní rada pro Německo [Šturma 2002, 114–115].

Již od počátku druhé světové války docházelo k vraždění nevinných občanů německými vojáky. Na tuto skutečnost byli předními politiky (například československým prezidentem Benešem) upozorňováni především americký prezident Franklin D. Roosevelt a britský premiér Winston Churchill, kteří požadovali potrestání těchto zločinů. V říjnu 1942 byla vytvořena komise pro vyšetřování válečných zločinů, jejímž cílem bylo sepsat seznam německých zločinců. O rok později byla třemi mocnostmi (USA, Velká Británie, SSSR) podepsána Moskevská deklarace, ve které bylo definitivně potvrzeno rozhodnutí o stíhání zločinců a jejich souzení v místě zločinu. Spolu s deklarací byla vytvořena norimberská doktrína, jež definovala pravomoci soudu. Tyto dokumenty však způsobily problémy právního postupu, a tak se odstraněním sporných otázek měla zabývat Mezinárodní komise pro trestní rekonstrukci a rozvoj³.

Komise Spojených národů pro válečné zločiny, vytvořená ve stejném měsíci jako byla podepsána Moskevská deklarace, rozšířila pojem válečných zločinů o zločiny proti lidskosti. Toto rozšíření Komise prováděla z toho důvodu, že se domnívala, že se nacistické zločiny vymykají doposud vytvořeným kategoriím. Dalším jejím úkolem bylo definovat kodex mezinárodního práva a stanovit pravomoci soudu (kdo bude trestán a zda lze jednotlivce soudit před mezinárodním soudem). V lednu 1945 bylo sestaveno Jaltské memorandum, v jehož rámci se objevily tři právní

³ Z anglického jazyka volně přeloženo, International Commission for Penal Reconstruction and Development.

koncepte. První koncepce shledávala, že zločiny nacistů byly předem promyšlené. Druhá koncepce zahrnovala trestné činy nacistů provedené od roku 1933. Třetí koncepce považovala za viníky zločinů hlavní představitele nacistického Německa a kriminální organizace, které vykonávaly trestné činy a dohlížely na jejich uskutečnění.

Od června do srpna 1945 sepisovali v Londýně představitelé čtyř velmocí dokument, který měl vytvořit soudní těleso trestající válečné zločince. Tento dokument byl zveřejněn 8. srpna 1945 s názvem Londýnská dohoda o zřízení Mezinárodního vojenského soudu⁴ (MVT). Zakládající Statut tohoto tribunálu definoval 3 obvinění - válečný zločin (uznáván do té doby), zločin proti míru (definovaný také osnováním) a zločin proti lidskosti [Ternon 1997, 21–25]. V článku 6 c Statutu jsou zločiny proti lidskosti definovány jako „vražda, vyhlazování, zotročení, deportace a jakékoli další činy proti lidskosti páchané proti civilnímu obyvatelstvu před válkou i během ní, anebo pronásledování z politických, rasových anebo náboženských důvodů, pokud byly tyto činy či pronásledování, bez ohledu na to, zda znamenají či neznamenají porušení národního práva země, kde k nim došlo, páchaný v návaznosti na kterýkoli zločin spadající do kompetence soudu, anebo v souvislosti s tímto zločinem“ [Delpla 2009, 53]. Díky definování zločinů proti lidskosti před válkou i během ní došlo k porušení zásady o svrchovanosti státu. Hlavní problém tkvěl především v tom, že „nikoho nelze odsoudit za činy, spáchané před stanovením jejich trestní povahy trestním zákoníkem“. Norimberští právníci nakonec dospěli k závěru, že mezinárodní právo se zakládá na obyčejích a že obvinění si museli být vědomi nezákonnosti svých činů. Přestože tribunál porušil princip retroaktivity, tak to dělal ve stavu nouze a trestné činy obviněných měly být souzeny dle obyčejového práva [Ternon 1997, 26].

20. listopadu 1945 byl zahájen soudní proces v Justičním paláci v Norimberku [Delpla 2009, 83]. Obžalovací spis se skládal ze čtyř hlavních bodů obžaloby - osnování, zločinů proti míru, válečných zločinů a zločinů proti lidskosti, které nemohly být souzeny z období míru (kvůli vojenské povaze tribunálu) [Ternon 1997, 26]. Na lavici obžalovaných usedlo 21 nejvýznamnějších představitelů nacistického režimu – Karl Dönitz (námořní admirál, Hitlerův nástupce ve funkci hlavy státu), Hans

⁴ Též nazývaná jako Dohoda o stíhání a potrestání hlavních válečných zločinců evropské osy.

Frank (guvernér Polska), Wilhelm Frick (říšský ministr vnitra, říšský protektor Čech a Moravy), Hans Fritzsche (vedoucí říšského rozhlasu, ministr propagandy), Walther Funk (říšský ministr hospodářství, prezident Německé říšské banky), Hermann Göring (generál SS⁵, velitel letectva), Rudolf Hess (Hitlerův zástupce, generál SS a SA⁶), Alfred Jodl (náčelník operačního štábu), Ernst Kaltenbrunner (šéf bezpečnostní služby), Wilhelm Keitel (polní maršál), Konstantin von Neurath (říšský ministr zahraničí, říšský protektor Čech a Moravy), Franz von Papen (říšský kancléř, velvyslanec v Rakousku a Turecku), Erich Raeder (velitel válečného loďstva), Joachim von Ribbentrop (říšský ministr zahraničí, velvyslanec ve Velké Británii), Alfred Rosenberg (ministr pro okupovaná východní území, ideolog strany), Fritz Sauckel (zmocněnec pro nasazení pracovních sil), Hjalmar Schacht (prezident Německé říšské banky), Baldur von Schirach (zakladatel a vůdce Hitlerjugend), Arthur Seyss-Inquart (kancléř Rakouska, místodržící Nizozemí), Albert Speer (Hitlerův architekt, ministr zbrojní výroby) a Julius Streicher (vydavatel protizidovského listu Der Stürmer, ideolog). Původně mělo být souzeno 24 obžalovaných, ale z rozdílných důvodů bylo stíhání dvou mužů zastaveno (Robert Ley spáchal sebevraždu a Gustav Krupp nebyl stíhán kvůli vysokému věku a nemoci) a jeden byl souzen v nepřítomnosti (Martin Bormann, který byl již v té době mrtev⁷). Kromě výše vypsanych osob bylo obžalováno 7 zločinných organizací a skupin – říšská vláda, NSDAP⁸, SS, gestapo, SA, generální štáb a vrchní velení wehrmachtu. Ne všichni obžalovaní byli obviněni ze všech čtyř druhů zločinů [Heydecker; Leeb 2007, 660–664].

Soudní proces probíhal od 20. listopadu 1945 do 1. října 1946 za přítomnosti veřejnosti a tisku, přičemž celé soudní řízení bylo překládáno do čtyř světových jazyků (anglického, německého, francouzského a ruského). Každou ze čtyř velmocí zastupoval během procesu zastupující soudce, hlavní soudce a hlavní žalobce. První den byl předčítán obžalovací spis, následující den byli všichni obžalovaní vyzváni, aby

⁵ Schutzstaffel (Ochranný oddíl).

⁶ Stabswache (Štábní stráž).

⁷ Martin Bormann byl v době Norimberského procesu vyzván, aby se na něj dostavil. Během soudního procesu několik svědků uvedlo, že byl zabit v květnu 1945 pancéřovkou. V prosinci 1972 byly objeveny jeho kosti v západním Berlíně [Heydecker; Leeb 2007, 145–148].

⁸ Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (Národně socialistická německá dělnická strana).

vyjádřili, zda se cítí vinni. Všichni vyjádřili svoji nevinu [Heydecker; Leeb 2007, 151–154]. Třetího dne procesu bylo zahájeno předkládání důkazů prvního bodu žaloby – zločinů proti míru. Nejprve bylo objasněno, jakým způsobem došlo k převzetí moci Hitlerem v lednu 1933. Poté byla vysvětlena ideologie a byl představen Hitler a jeho nejbližší, kteří se připravovali na útočnou válku. Během počátečních dnů tribunálu byl promítnut jeden z prvních filmů, které byly během procesu představeny. Tento snímek se věnoval osvobození koncentračních táborů americkými vojáky. Všichni obžalovaní byli těmito obrazy otřeseni, jak později uvedl vězeňský psycholog Gustav Gilbert. Hermann Göring tyto činy nepopíral, snažil se z nich však očistit Hitlera. Svůj názor dokonce dostal do novin prostřednictvím svého obhájce [Delpla 2009, 96–105].

V průběhu soudního řízení bylo vyslechnuto několik svědků obžaloby. Prvním z nich byl bývalý německý generál Lahousen. Během výslechu odhalil několik závažných činů, které rozhodně nepřispěly obviněným, spíše naopak. Lahousen uvedl, že za plánem bombardování Varšavy a střílení některých obyvatel Polska (Židů, inteligence, duchovenstva) stál nejen Hitler, ale také Göring a Keitel. Další obvinění se týkalo Ribbentropa, který během Lahousenovi přítomnosti uvedl, že musí být všichni Židé zabiti. Ribbentrop později během svého výslechu tvrdil, že nikdy nic podobného nepronesl [Heydecker; Leeb 2007, 323–332]. 11. prosince 1945 byl shlédnut další film, který se věnoval nacistickému Německu. Následující den byl soudu předložen Frankův deník, který měl zničující následky, neboť obžalovaní byli konfrontováni s využíváním své moci v době říše. Tento důkaz mezi nimi vyvolal diskuzi ohledně pomatenosti Hitlera a zda Himmler jednal o své vůli. 2. ledna 1946 se soudní proces dostal k vraždění Židů. Svědek obžaloby Wisliceny, pomocník Eichmanna u gestapa, sdělil soudu, že popravy Židů probíhaly v ghettech od začátku roku 1942 do roku 1944, kdy Himmler poručil zastavení zabíjení. V průběhu výslechu svědek odhalil přibližný počet mrtvých – 5 milionů Židů. Jeho svědectví bylo také odhalením Eichmanna a jeho role při genocidě [Delpla 2009, 122–130].

8. března 1946 začala další fáze procesu. Na řadu přišla slova obhájců a jejich klientů, kteří si mohli přivést vlastní svědky. Jako první se obhajoval Hermann Göring. V průběhu své obhajoby vyzdvihoval vlasteneckou stránku sociálního nacionalismu [Delpla 2009, 152–153]. Během výslechu britským žalobcem sirem Davidem

Maxwellem-Fyfem pak tvrdil, že o politice vyhlazování Židů neměl ponětí. Mělo se jednat jen o jejich vystěhování [Heydecker; Leeb 2007, 460–461]. Většinu výslechů však prováděl hlavní žalobce Robert Jackson, který si nevedl příliš dobře. Nedokázal Göringa usměrnit, ani když vedl propagandistické proslovy. Dokonce mu ustoupil i v překladu slova *Endlösung*, který Göring překládal jako celkové řešení (*total solution*)⁹, nikoliv konečné řešení (*final solution*). Jako další měl být na řadě Rudolf Hess, ten ale odmítl před soud předstoupit. Následujícím obhajujícím byl tedy Joachim von Ribbentrop. Nejdůležitější odpovědí, kterou se žalobci pokoušeli zjistit, bylo, zda se Ribbentrop snažil před zahraničními diplomaty utajit Hitlerovo rozhodnutí vést válku [Delpla 2009, 156–166]. Další z bývalých vojáků mezi obžalovanými Wilhelm Keitel v průběhu své obhajoby neustále opakoval, že byl jen voják, který se řídí tradicí a vědomě plní rozkazy, i když jsou zločinné. Keitel vyjádřil, že se necítil jako zločinec, neboť plnil rozkazy hlavy státu. Během obhajoby došlo k odhalení jeho úlohy při plánu zavraždění francouzských generálů Girauda a Weyganda. V červenci 1942 dal Keitel admirálu Canarisovi rozkaz, aby byli oba generálové zabiti. Nakonec však vyvázli bez újmy na zdraví díky již zmíněnému admirálovi. V zákulisí Norimberského tribunálu došlo v případě Keitela k zajímavému zvratu. Polní maršál se rozhodl přiznat ke všem obviněním. Na oplátku žádal trest smrti zastřelením, nikoliv oběšením. Nakonec ale k přiznání nedošlo, neboť ho od toho odradil Göring [Heydecker; Leeb 2007, 432–438]. Kdyby se býval Keitel přiznal, mohlo dojít i k dalším doznáním obžalovaných, v což doufal hlavní žalobce Jackson [Delpla 2009, 173]. Alfred Jodl, náčelník operačního štábu, založil svou obhajobu na úloze vojáka, tedy obraně vlastní země. Hájil se především tím, že o zločinech neměl ponětí a také uposlechnutím příkazů, které byly dle jeho mínění výborné. Během procesu často vycházela najevo jeho úcta k Hitlerovi. Obdivoval především jeho inteligenci a vojenské schopnosti. Jedním z obžalovaných, který během soudního procesu budil dobrý dojem, byl Albert Speer. Potvrzoval své přičinění na špatném zacházení s pracovníky, zároveň se však snažil svou vinu přesunout na Fritze Sauckela. Speer o sobě také tvrdil, že byl jediným z Hitlerova okolí, kdo mu byl schopen říci, že válku prohrávají. Speerův obhájce předvolal jako svědka obhajoby Dietricha Stahla (neuvedl

⁹ Celkové řešení zde znamená vystěhování a evakuaci.

však, že je to Speerův podřízený z ministerstva). Svědek ve své výpovědi prohlašoval, že se Speer chtěl pokusit o atentát na Hitlera, Bormanna a Goebbelse. Neumožnil mu to však komín, který byl přistavěn na dům kancléře [Delpla 2009, 187–196].

Závěrečné projevy obhajoby a obžaloby probíhaly celý červenec 1946. Žalobci ve svých proslovech upozorňovali na hlavní body obžaloby. Jeden z nich, hlavní žalobce Jackson, připomenul genocidu Židů, která byla dle jeho názoru „nejpropracovanějším a nejděsivějším pronásledováním, k jakému kdy došlo“ [Delpla 2009, 204]. Bezmála všichni žalobci požadovali (kromě Jacksona) pro obviněné trest smrti. V průběhu srpna došlo k analýze důkazů proti organizacím. Ukázalo se, že obžaloba nebyla schopna určit obvinění některých z nich – hlavně SA, říšské vlády a generálního štábu. 31. srpna 1946 měli poslední šanci promluvit obžalovaní. Jejich proslovy však nepřinesly nic nového. Hans Frank se pokusil poukázat na zločiny, které byly páčány proti němu samotnému českými obyvateli v Sudetech a polskými obyvateli v Pomořanech. Wilhelm Keitel přiznal své omyly a Arthur Seyss-Inquart se pokoušel poukázat, že nemá nic společného s nacisty, a že se mu stýská po Rakousku-Uhersku [Delpla 2009, 205–209].

Norimberský tribunál zasedal 30. září 1946, aby vynesl rozsudky. Nebyl to však poslední den soudního procesu, neboť oznámení rozsudků trvalo až do odpoledne následujícího dne, kdy byly sděleny tresty osmnácti odsouzeným. Jak již z toho vyplývá, tři obžalovaní byli zproštěni viny (Hans Fritzsche, Franz von Papen a Hjalmar Schacht). Ani jeden z nich nebyl vinen ve smyslu obžaloby. Dvanáct obžalovaných bylo odsouzeno k trestu smrti oběšením (Bormann, Frank, Frick, Göring, Jodl, Kaltenbrunner, Keitel, Ribbentrop, Rosenberg, Sauckel, Seyss-Inquart, Streicher), tři byli odsouzeni na doživotí (Funk, Hess, Raeder), dva na dvacet let (Schirach, Speer), Neurath na patnáct a Dönitz na deset let ve vězení. Všichni odsouzení podali námitku adresovanou okupačním velmocím v Německu. Nikdo z nich však neuspěl [Heydecker; Leeb 2007, 575–599].

Popravy se měly uskutečnit v noci z 15. na 16. října 1946. Předtím však bylo objeveno tělo Hermanna Göringa, který se otrávil kyanidem ve své cele. Bylo nalezeno i několik dopisů, ve kterých vysvětloval svoji sebevraždu. Plán poprav tímto činem však pozměněn nebyl. V noci 16. října bylo všech jedenáct odsouzených

pověšeno [Delpa 2009, 213–214]. Zbytek odsouzených bylo devět měsíců po ukončení Norimberského tribunálu odvezeno do vězení ve Spandau, které měly pod kontrolou všechny čtyři mocnosti. Zajímavostí je, že vězení bylo jediným místem, kde Spojenci z druhé světové války spolupracovali [Heydecker; Leeb 2007, 617].

V průběhu let se z Norimberského tribunálu stalo výjimečné soudní těleso, na které navazovaly další mezinárodní tribunály (již ale nebyly vytvořeny mezinárodní smlouvou). Bylo to i z toho důvodu, že vzniklo za výjimečné situace a muselo soudit takové zločince, jakým byl například Göring. Organizace spojených národů uznávala tento tribunál, a však nesouhlasila s dalším posilováním obyčejového práva. Naproti tomu v roce 1948 prosazovala potvrzení práv jednotlivce. Valným shromážděním OSN byla v prosinci 1948 přijata Všeobecná deklarace lidských práv, v níž bylo napsáno, že OSN odmítá jakékoliv projevy státu v zločinech proti lidskosti. Tato skutečnost se později potvrdila ve zřizování mezinárodních tribunálů podle Kapitoly VII Charty OSN [Ternon 1997, 28].

3.2 Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ

Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ byl druhým soudním tělesem, které bylo založeno na základě mezinárodní smlouvy. Právním základem tohoto soudního tělesa byla Charta Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ [Boister; Cryer 2008, 7]. Tento soudní proces je stejně jako Norimberský tribunál vysoce ceněn svou mezinárodní spravedlností. Je považován za jedinečný, neboť neměl žádného přímého nástupce [Šturma 2002, 114–115]. Cílem tribunálu bylo potrestat zločiny japonských představitelů a zajistit nestrannost válečným zločincům. Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ byl vytvořen v japonském Tokiu, v zemi, která prohrála 2. světovou válku. Statut válečného soudu vytvořili pouze Američané. Po jeho přijetí byl už jen konzultován se Spojenci [Röling; Cassese 1995, 10–11].

Japonští vojáci v průběhu 2. světové války krutě zacházeli s válečnými zajatci a civilisty. Na okupovaných územích vytvořili vojenské nevěstince, kde byly místní ženy nuceny stát se prostitutkami. Kromě toho byly vytvořeny pracovní tábory, v nichž mnoho válečných zajatců a civilistů zemřelo vyčerpáním (například při stavbě

železnice z Thajska do Barmy) [Anderson; Williams; Head 2009, 254–257]. 1. prosince 1943 byla zveřejněna Káhirská deklarace, v níž se psalo o záměru Spojenců potrestat japonské vládní činitele za vyprovokování války [Boister; Cryer 2008, XXXV]. Na Londýnské konferenci v létě 1945 byla uvedena v platnost Postupimská deklarace. Tento dokument obsahoval nutnost bezpodmínečné japonské kapitulace a také se zabýval potrestáním japonských zločinců před soudním tělesem [Röling; Cassese 1995, 10]. Další důležitou listinou pro vytvoření Tokijského tribunálu, podepsanou 2. září 1945, byla Kapitulace Japonců.

Generál Douglas MacArthur, nejvyšší velitel spojeneckých sil, byl pověřen Spojenými státy vytvořit Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ. Právním základem tohoto tribunálu se stala Charta, která definovala tři druhy obvinění - zločiny proti míru, zločiny proti lidskosti a válečné zločiny [Boister; Cryer 2008, XXXVI–XXXVII]. Zločiny proti lidskosti se v Norimberském tribunálu týkaly činů „proti civilnímu obyvatelstvu“. Tokijský tribunál tento dodatek vypustil, čímž rozšířil jejich význam. Zločiny proti lidskosti v článku 5 c byly představeny jako „vraždění, vyhlazování, zotročování, deportace či jiné nelidské skutky spáchané před válkou nebo během války a pronásledování pro politickou či rasovou příslušnost, provedené jako zločin spadající pod pravomoc tribunálu, bez ohledu na to, zda bylo porušeno právo země, ve které byly spáchány“ [Röling; Cassese 1995, 11–12].

3. května 1946 byl v kanceláři Ministerstva války v Tokiu zahájen soudní proces [Boister; Cryer 2008, LIX]. Obžalovací spis se skládal ze tří hlavních bodů obžaloby - zločinů proti míru, zločinů proti lidskosti a válečných zločinů. Na lavici obžalovaných mělo původně usednout 28 japonských válečných zločinců - Sado Araki (ministr války 1931–1934), Kendži Doihara (generál), Kingoró Hašimoto (velitel dělostřeleckého pluku), Šunroko Hata (vrchní velitel v Číně 1940–1944), Kiičiro Hiranuma (ministrský předseda 1939), Kóki Hirota (ministr zahraničí 1933–1936, předseda vlády 1936–1937), Naoki Hošinó (hlavní tajemník a náměstek ministra), Seiširó Itagaki (ministr války 1938–1939), Okinori Kaja (ministr financí 1941–1944), Kóiči Kidó (ministr školství 1937, správce tajné pečeti 1940–1945), Heitaró Kimura (vojenský velitel v Barmě), Kuniaki Koiso (velitel v Koreji 1935–1936, předseda vlády 1944–1945), Iwao Macui (vrchní velitel v Číně 1937–1938), Jósuke Macuoka

(ministr zahraničí 1940–1941), Džiro Minami (vojenský velitel), Akira Mutó (vojenský velitel na Filipínách), Osami Nagano (ministr námořnictva 1936–1937), Takasumi Óka (ministr námořnictva), Šúmei Ókawa (propagandista, ideolog), Hiroši Óšima (velvyslanec v Německu), Kenrjó Sató (vedoucí Kanceláře pro vojenské záležitosti), Mamoru Šigemicu (ministr zahraničí 1943–1945), Šigetaró Šimada (ministr námořnictva 1941), Tošio Širatori (velvyslanec v Itálii), Teiči Suzuki (předseda vládní dozorčí rady), Šigenori Tógó (ministr zahraničí 1941–1942, 1945), Hideki Tódžó (předseda vlády během útoku na Pearl Harbor), Jóšidžiró Umezu (velitel generálního štábu 1944–1945) [Boister; Cryer 2008, 63–69]. Šúmei Ókawa byl během soudního procesu prohlášen za mentálně nezpůsobilého, takže nakonec souzen nebyl. Na rozdíl od Norimberského procesu Tokijský tribunál nesoudil žádné osoby, zabývající se průmyslem ani žádné organizace [Röling; Cassese 1995, 12–13, 54].

Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ probíhal od 3. května 1946 do 4. listopadu 1948 [Boister; Cryer 2008, LIX]. Soudní proces se konal za účasti diváků, novinářů a televizních štábů, díky nimž byl vzbuzen zájem japonské veřejnosti. Na začátku soudního přelíčení se tribunál skládal z devíti soudců, později přibyli další dva. To mělo především vliv na hlasování. Původně chtěli soudci hlasovat prostou většinou bez jakéhokoliv negativního hlasování, kvůli přijetí dalších soudců museli povolit negativní hlasování (již předem bylo jasné, že soudce Pál z Indie bude proti trestům). Na rozdíl od Norimberku neměli soudci žádného náhradníka. Hlavním žalobcem soudu se stal Američan Joseph Kennan, který měl na pomoc dalších deset zástupců (každý byl z jiné z deseti zemí) [Röling; Cassese 1995, 32–45]. Vojenský tribunál probíhal pouze v anglickém a japonském jazyce a nebyl překládán jako Norimberský proces (sovětský soudce Zarjanov měl vlastní simultánní překlad do ruského jazyka) [Röling; Cassese 1995, 44].

Na začátku procesu měl každý obžalovaný pouze japonského obhájce. Kvůli špatnému dorozumívání a nedostatečné znalosti anglosaského práva dostal každý obviněný ještě amerického právníka (jediný Hašimoto ho odmítl). Díky tomu se ukázal rozdílný přístup advokátů. Japonským právníkům záleželo pouze na hájení cti Japonska a svého císaře. Naproti tomu američtí právníci pro svého klienta dělali vše, aby mu pomohli. Obviňovali japonskou vládu, aby ochránili své klienty. To se však

obžalovaným nelíbilo [Röling; Cassese 1995, 52–53]. V průběhu soudního procesu měl každý obviněný právo obhájit se před soudem. Předseda vlády Tódžó ve svém projevu vysvětloval důvody svých činů a záměry japonské vlády. Obhajoval se hlavně tím, že Japonsko bylo obklopeno nepřáteli a muselo si pomoci. Stejně postupovali i ostatní obvinění. Všichni obhajovali kroky Japonců na asijském kontinentě a prohlašovali, že jejich úmyslem bylo osvobodit Asii [Röling; Cassese 1995, 48–53]. Během procesu bylo vyslechnuto 419 svědků a byl promítnut jediný film (na rozdíl od Norimberku, kde měl film větší úlohu) [Röling; Cassese 1995, 71].

4. prosinec 1948 byl ve znamení vynesení rozsudků [Boister; Cryer 2008, LIX]. Z původních 28 obviněných jich bylo odsouzeno 25. Šúmei Okawa byl v průběhu procesu prohlášen za mentálně nezpůsobilého. Jósuke Macuoka a Osami Nagano zemřeli před koncem procesu. Z dvaceti pěti odsouzených dostalo 7 trest smrti oběšením (Kendži Doihara, Kóki Hirota, Seiširó Itagaki, Heitaró Kimura, Iwao Macui, Akira Mutó, Hideki Tódžó). Dva obžalovaní byli odsouzeni na 7 (Mamoru Šigemicu) a 20 (Šigenori Tógó) let vězení. Zbylých 16 obviněných bylo posláno do vězení na doživotí (Sado Araki, Kingoró Hašimoto, Šunroko Hata, Kiičiro Hiranuma, Naoki Hošinó, Okinori Kaja, Kóiči Kidó, Kuniaki Koiso, Džiro Minami, Takazumi Óka, Hiroši Óšima, Kenrjó Sató, Šigetará Šimada, Tošio Širatori, Teiči Suzuki, Jošidžiró Umezu). Popravy se uskutečnily 23. prosince 1948 [Česká televize].

Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ provázely po celou dobu jeho konání neshody. Mnoho lidí mu vyčítalo, že je prostředkem Spojených států amerických k odplatě za napadení přístavu Pearl Harbor. Jiní se domnívali, že tento proces byl vykonstruován k uklidnění amerického svědomí po svržení atomových bomb na japonská města Hirošima a Nagasaki [Röling; Cassese 1995, 14]. Pravdou ale zůstává, že tento tribunál byl jediným soudním tělesem, které soudilo asijské válečné zločince. Podle nizozemského soudce Rölinga¹⁰ se můžeme domnívat, že kdyby existovali jiní vítězové války (například Japonci), konal by se odlišný proces v jiné zemi, který by soudil „možná“ stejné zločiny [Röling; Cassese 1995, 113]. Zajímavostí je, že Tokijský tribunál mohl také soudit japonského císaře Hirohita. Na nátlak

¹⁰ Jeden z jedenácti soudců účastníci se Tokijského tribunálu.

Američanů (hlavně generála MacArthura) nakonec souzen nebyl, neboť probíhala velká snaha o co nejrychlejší stabilizaci Japonska [Česká televize 2008].

3.3 Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii

Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii (ICTY¹¹) byl prvním vytvořeným *ad hoc* tribunálem, který se nezakládal na mezinárodní smlouvě. Důvodem byl dosud trvajícím ozbrojený konflikt a nesouhlas Chorvatska a Federativní republiky Jugoslávie se zřízením takového soudního tělesa. Tribunál byl tedy nakonec vybudován na základě rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 827 [Válek 2009, 3]. Tento tribunál je stejně jako Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu předchůdcem stálého Mezinárodního trestního soudu (ICC). Jejich činnost a hlavně definování zločinů byla důležitým základem pro vytvoření stálého soudního tělesa [Šturma 2002, 104].

V 90. letech 20. století se na území bývalé Jugoslávie odehrával ozbrojený konflikt. V jeho průběhu docházelo k etnickým čistkám, systematickému vraždění nevinných lidí a hromadnému znásilňování [Šturma 2002, 77–78]. Tyto hrůzy vyvolaly znepokojení v mezinárodním společenství. Rada bezpečnosti OSN vyslala expertní skupinu, která měla zhodnotit situaci. Ta ve své zprávě dosvědčila porušování mezinárodního humanitárního práva. Situace měla takový dopad, že byla posouzena podle kapitoly VII Charty OSN jako hrozba mezinárodního míru a bezpečnosti. Generální tajemník byl následně vyzván k vytvoření soudního tělesa. 25. května 1993 byl na základě rezoluce RB OSN č. 827 zřízen Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii v nizozemském Haagu [Piknerová; Naxera 2011, 166].

ICTY je prvním mezinárodním nevojenským tribunálem, který byl vytvořen. Na rozdíl od dvou předchozích nebyl zřízen jednou stranou konfliktu, ale mezinárodní organizací, která zastupuje společenství států. ICTY je také prvním soudním tělesem, které stíhá a soudí osoby odpovědné za porušení mezinárodního humanitárního práva na území bývalé Jugoslávie od roku 1991. Pokud tento tribunál porovnáme s Mezinárodním trestním soudem, tak zjistíme, že má rozsáhlejší pravomoci. Je to dané především tím, že má přednost před vnitrostátními soudy [Calvo-Goller 2006,

¹¹ International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia.

17–18]. Důsledkem této přednosti je také zásada *non bis in idem*¹², podle níž nemůže být osoba, souzená tímto tribunálem, znovu stíhána před vnitrostátním soudem (čl. 10 Statutu ICTY).

Statut tohoto tribunálu se zabývá třemi druhy obvinění - válečnými zločiny, genocidou a zločiny proti lidskosti, přičemž válečné zločiny jsou rozděleny do dvou skupin. První skupina (čl. 2) se zabývá porušením Ženevských úmluv z roku 1949. Druhá (čl. 3) se věnuje porušení zákonů a obyčejů války, které vychází ze IV. Haagské úmluvy z roku 1907 a Řádu války pozemní. Článek 3 se mimo jiné vztahuje na válečné zločiny vykonané nejen ve vnitrostátním, ale také v mezinárodním ozbrojeném konfliktu. Statut ICTY v článku 4 definuje genocidu podle Úmluvy o zabránění a trestání zločinů genocidy z roku 1948, přičemž při trestání tohoto zločinu platí, že genocida mohla být spáchána i v době míru. Statut dále v článku 5 definuje zločiny proti lidskosti, jako je „vražda; vyhazování; zotročování; deportace; uvěznění; mučení; znásilnění; perzekuce z politických, rasových a náboženských důvodů; jiné nelidské činy“ [Válek 2009, 4–5]. Tribunál má dále dle článku 6 pravomoc soudit pouze fyzické osoby, nikoliv právnické, což je další rozdíl oproti Norimberskému tribunálu.

Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii byl zřízen 25. května 1993. Jeho jurisdikce se však vztahuje již na období před tímto datem - od 1. ledna 1991. Pravomoc tohoto tribunálu není časově ukončená, což znamená, že se ICTY může zabývat nejen ozbrojeným konfliktem v Bosně a Hercegovině, ale i zločinům v Kosovu, které byly páčány na konci 90. let [Šturma 2002, 80–81]. Mezinárodní tribunál je složen ze tří soudních senátů (zasedají ve třech soudcích), odvolacího senátu (zasedá v pěti soudcích) a prokurátora. Soudního procesu se kromě stálých soudců účastní i soudci *ad litem*, kteří se účastní jednotlivých soudních případů [Válek 2009, 6–7].

V září 1993 Valné shromáždění OSN zvolilo 11 soudců, kteří zasedli do svého úřadu v prosinci téhož roku. Ve stejném měsíci bylo zahájeno zasedání tribunálu slavnostním slibem soudců. Ti se nejprve zabývali stanovením pravidel a důkazů soudního procesu [Cassese 1994, 9]. 8. června 1994 Rada bezpečnosti OSN jmenovala

¹² „Ne dvakrát o témž“ [Válek 2009, 4].

Richarda Goldstona žalobcem. V listopadu téhož roku tribunál obvinil prvního zločince - Dragana Nikoliće. O měsíc později proběhlo první slyšení soudu [ICTY]. Stejně jako u Norimberského procesu mají obžalovaní právo vyjádřit, zda jsou vinní nebo ne. V případě, že se přiznají, se ihned rozhoduje o mírném trestu. Pokud se nepřiznají, tak se přistupuje k samotnému trestnímu procesu [Válek 2009, 8].

Do 28. února 2013 Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii obvinil 161 lidí za porušení mezinárodního humanitárního práva. 135 procesů s obžalovanými bylo již ukončeno - 18 obviněných bylo zproštěno viny (například Ante Gotovina¹³), 68 jich bylo odsouzeno, 13 obviněných bylo předáno národním jurisdikcím a z 36 obviněných někteří zemřeli (Slobodan Milošević¹⁴) nebo bylo proti nim staženo obvinění. Odsouzené osoby v současné době plní své tresty ve vězeních 13 evropských zemí - v Dánsku, Estonsku, Finsku, Francii, Itálii, Německu, Norsku, Portugalsku, Rakousku, Spojeném království, Španělsku, Švédsku, Švýcarsku (seřazeno autorem podle abecedy). Nyní se před tribunálem nachází 26 obviněných - 12 před odvolacím soudem a 14 před soudními senáty (například Radovan Karadžić¹⁵, Ratko Mladić¹⁶). Odvolávací senát se momentálně zabývá čtyřmi soudními případy, soudní senáty jich řeší sedm, přičemž jeden z procesů byl zahájen již v dubnu 2006. Soudní řízení s Ante Gotovinou bylo zahájeno 11. března 2008. 15. dubna 2011 byl vynesena rozsudek - Gotovina měl být poslán na 24 let do vězení. Bývalý velitel chorvatské armády však využil možnost odvolat se k odvolacímu soudu, kde byl 16. listopadu 2012 shledán nevinným a zproštěn všech druhů obžaloby [ICTY].

Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii je jedním z prvních soudních těles (spolu s ICTR)¹⁷, které stíhá a trestá zločince z válečného sexuálního

¹³ Bývalý velitel chorvatských ozbrojených sil odpovědný za operaci Bouře, jejímž cílem bylo zlikvidování srbských obyvatel na území Krajiny. Ante Gotovina čelil obviněním za perzekuci, vraždění, ničení měst, ... [Del Ponte 2004].

¹⁴ Bývalý srbský a jugoslávský prezident byl obviňován za genocidu, deportace, vraždění, ... a zavraždění stovky kosovských Albánců. Zemřel přirozenou smrtí 11. března 2006. Soudní proces proti Slobodanu Miloševićovi byl ukončen 14. března téhož roku [Nicoson; Dailey; Hall Beecroft 2012].

¹⁵ Bývalý prezident Srbské republiky, zakladatel Srbské demokratické strany a velitel ozbrojených sil. Čelí obviněním za genocidu, vyhlazování, vraždění, ... a za nařízení masakru v Srebrenici. Soudní proces proti němu začal v březnu 2010 [Nicoson; Dailey; Hall Beecroft 2012].

¹⁶ Bývalý velitel bosenská srbské armády v letech 1992-1996. Hlavní obvinění proti němu jsou genocida, perzekuce, vraždění, ... nařízení masakru v Srebrenici a zabití 8 000 bosenských mužů. Proces proti němu začal v květnu 2012 [Nicoson; Dailey; Hall Beecroft 2012].

¹⁷ Mezinárodní vojenský tribunál v Norimberku ani Mezinárodní vojenský tribunál v Tokiu tyto zločiny soudně nestíhaly [ICTY].

násilí. Sexuální násilí (tedy znásilnění, mučení a sexuální zotročování) bere ICTY jako jednu z podob zločinů proti lidskosti. Zároveň byl tento trestný čin uznán jako účinný nástroj války používaný k terorizování nepřátel. Sexuální násilí bylo páčáno v Bosně a Hercegovině již od roku 1995 a nevyhnulo se ani mužům. Od té doby bylo více než 70 jedinců obviněno z tohoto trestného činu. V průběhu soudních řízení, která řešila sexuální násilí, došlo k významnému pokroku. Mnoho poškozených se dostavilo před ICTY, aby svědčilo proti obviněným. Díky jejich statečnosti mohli být tito zločinci odsouzeni (například Esad Landžo byl poslán na 15 let do vězení). Ze 161 celkově obviněných mělo 71 osob ve svých obžalobách obvinění ze sexuálního násilí [ICTY].

Vzhledem k tomu, že ICTY byl vytvořen *ad hoc* (tedy dočasně), tak jeho soudní řízení během několika let skončí. V roce 2003 tribunál vydal Strategii dokončení¹⁸, jejímž cílem je nevytvářet nové obžaloby (což činí od roku 2004), převést soudní případy nižší kategorie na vnitrostátní jurisdikce a ukončit činnost tribunálu do konce roku 2010. 20. července 2011 byl uvězněn poslední uprchlík (Goran Hadžić), kterého se do té doby nedařilo chytit. Díky němu se celý proces ukončení prodlužuje. Předpokládá se, že do konce roku 2015, nejdéle 2016, by měla být činnost tribunálu ukončena. Již několik let předává Mezinárodní tribunál své odborné znalosti a případy nižší kategorie regionálním soudům, díky čemuž pak tyto soudy mohou sami vydávat obvinění. Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii a mezinárodní společenství pomohli vytvořit speciální orgány pro vyšetřování válečných zločinů v Srbsku, Chorvatsku a Bosně a Hercegovině [ICTY].

Mezinárodní tribunál je velice kritizován kvůli výši financí, které byly vynaložené na činnost tohoto soudního tělesa. Další kritiky se týkají především nedostatečné efektivity soudních řízení a neustálého prodlužování jednotlivých procesů. Přesto je to právě ICTY, který byl předlohou pro vytvoření Mezinárodního trestního soudu, jediného stálého soudního dvora, který trestá nejzávažnější zločiny - genocidu, zločiny proti lidskosti a válečné zločiny (zločiny agrese nejsou v současné době trestány) [Válek 2009, 9; 16].

¹⁸ Completion Strategy.

3.4 Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu

Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu (ICTR¹⁹) je druhým vytvořeným *ad hoc* tribunálem, který se stejně jako ICTY nezakládá na mezinárodní smlouvě. Byl zformován podle modelu ICTY a shodně s ním byl zřízen podle Kapitoly VII Charty OSN. ICTR byl vybudován na základě Rezoluce Rady bezpečnosti OSN číslo 995 8. listopadu 1994 [Válek 2009, 10]. Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu je stejně jako ICTY předchůdcem Mezinárodního trestního soudu a byl důležitým základem pro vytvoření tohoto soudního tělesa [Šturma 2002, 104].

Již od dob vyhlášení nezávislosti (1962) provázely Rwandu etnické problémy. Napětí mezi dvěma etnickými skupinami - Tutsi a Hutu - bylo provázeno občasnými ozbrojenými střety. V 80. letech proběhla snaha o mírový dialog, nicméně neúspěšně. Nepokoje mezi etniky vyvrcholily po sestřelení prezidentského letadla²⁰ v dubnu 1994, kdy začaly masakry. Prvními oběťmi byli tutsijští političtí představitelé a intelektuálové. Později však začalo zabíjení Tutsiů bez ohledu na jejich postavení ve společnosti [Ternon 1997, 275–281]. Ozbrojené střety se rozšířily i do sousedních států, neboť do těchto zemí utíkalo mnoho pronásledovaných. Občanská válka ve Rwandě měla za následek více než půl milionu mrtvých a 2 miliony uprchlíků [Šturma 2002, 99].

Před vypuknutím genocidy ve Rwandě byla mezinárodnímu společenství oznámena příprava těchto činů. Generál Delleire²¹ v telegramu, který byl poslán Organizaci spojených národů, informoval o zbrojení Hutů a vytváření seznamu Tutsiů, kteří mají být zabiti. Tento telegram se však do rukou Rady bezpečnosti nikdy nedostal. Zůstal v zapomnění v Sekretariátu OSN [Kovanda 2004, 48]. Když se informace o etnických čistkách dostaly na půdu OSN, tak byl do Rwandy vyslán zvláštní zpravodaj, který měl ověřit porušování lidských práv. Zpravodaj následně ve své zprávě uvedl, že ve Rwandě jsou skutečně porušována lidská práva a je potřeba vytvořit komisi expertů, která se bude zabývat dalším postupem. Tato komise poté doporučila mezinárodní stíhání osob odpovědných za etnické čistky [Piknerová;

¹⁹ International Criminal Tribunal for Rwanda.

²⁰ Kromě rwandského prezidenta Juvénala Habyarimana při zřížení letadla zemřel i burundský prezident Cyprien Ntaryamira [Kovanda 2004, 47].

²¹ Kanadský generál, velitel UNAMIR.

Naxera 2002, 166]. Mezitím 28. září 1994 Rwanda požádala Organizaci spojených národů o vytvoření mezinárodního trestního tribunálu. O měsíc později rwandský prezident znovu žádal Generálního tajemníka o urychlené zřízení soudního tělesa [Schabas 2006, 27–28]. Rada bezpečnosti doporučení komise a žádost Rwandy schválila a nechala vytvořit Rezoluci č. 995 Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu. Ke vzniku ICTR také přispěla Česká republika, která v té době byla nestálým členem Rady bezpečnosti OSN. Naproti tomu Čína (stálý člen RB) se zdržela hlasování, neboť nesouhlasila s vytvořením tribunálu pomocí rezoluce. Místo toho požadovala zřízení soudního tělesa prostřednictvím mezinárodní smlouvy. Sídlem ICTR se stalo tanzanské město Arusha, přestože Rwanda usilovala o vytvoření tribunálu na svém území. Kvůli bezpečnosti však byl ICTR zformován na území sousedního státu [Válek 2009, 10].

Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu je dalším nevojenským tribunálem, který byl vytvořen v 90. letech. Stejně jako ICTY byl zřízen mezinárodní organizací a má rozsáhlejší pravomoci než Mezinárodní trestní soud. Obdobně jako v případě ICTY je to dáno tím, že tribunál má přednost před vnitrostátními soudy [Calvo-Goller 2006, 18]. Jurisdikce ICTR se stejně jako u ICTY vztahuje pouze na fyzické osoby, nikoliv právnické (tribunál tedy nesoudí žádnou organizaci). Na rozdíl však od ICTY není pravomoc rwandského tribunálu omezena územně. ICTR se zabývá všemi zločiny spáchanými rwandskými občany nejen na území Rwandy, ale i v sousedních státech v období od 1. ledna do 31. prosince 1994 [Válek 2009, 10–11].

Statut tribunálu se zabývá třemi druhy obvinění - genocidou, zločiny proti lidskosti a válečnými zločiny. Zločiny proti lidskosti (článek 3) se ve výčtu shodují se Statutem ICTY (článek 5), ale na rozdíl od ICTY nemusejí být spáchané v souvislosti s ozbrojeným konfliktem. Genocida (článek 2) je stejně jako v případě ICTY vymezena Úmluvou o zabránění a trestání zločinů genocidy z roku 1948 [Šturma 2002, 100]. „Genocidou se rozumí jakýkoliv z níže uvedených činů spáchaný s úmyslem zničit úplně nebo částečně některé národní, etnické, rasové nebo náboženské skupiny, jako například: (a) usmrcení příslušníků skupiny; (b) způsobení vážné tělesné nebo duševní újmy příslušníkům skupiny; (c) úmyslné uvedení kterékoli skupiny do takových životních podmínek, které mají přivodit její úplné nebo částečné

fyzické zničení; (d) opatření směřující k zabránění rození dětí v rámci skupiny; (e) násilné přemístění dětí z jedné skupiny do jiné“²² [Calvo-Goller 2006, 19]. Rozdílně od ICTY musela být vytvořena jurisdikce válečných zločinů, neboť v případě Rwandy se jedná o vnitrostátní konflikt. Ženevské úmluvy z roku 1949 se ve vnitrostátním konfliktu nedají použít celé, takže se u ICTR použil pouze článek 3 a Dodatkový protokol II z roku 1977 [Válek 2009, 11].

Mezinárodní tribunál se stejně jako v případě ICTY skládá ze tří soudních senátů, odvolacího senátu a prokurátora. ICTR také dříve využíval i některé orgány ICTY (odvolací senát, prokurátora), aby došlo ke zkoordinování chodu obou tribunálů. Spolupráci obou soudních těles nyní obstarává Zvláštní styčný úřad (*Bureau de liaison*) v Haagu [Šturma 2002, 100]. V ICTR obdobně jako v ICTY pracují stálí soudci a soudci *ad litem* (jedním z nich byl i Čech JUDr. Robert Fremr). V srpnu 2003 Rada bezpečnosti OSN rozhodla o rozdělení funkce prokurátora, kvůli zrychlení celého soudního procesu. Od té doby má ICTR vlastního žalobce [Válek 2009, 11]. Nejvyšším možným trestem v případě Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu (stejně jako u ICTY) je doživotí. Doživotí je v případě Rwandy paradoxem, neboť rwandský právní systém dovoluje trest smrti. Pro obviněné je tedy výhodnější být souzen tribunálem než rwandským soudem [Piknerová; Naxera 2011, 169]. Oficiálním jazykem, používaným během soudního procesu, je anglický a francouzský jazyk [Válek 2009, 175].

V červnu 1995 proběhlo první plenární zasedání tribunálu, kde byl přijat jednací řád. Toto zasedání se však uskutečnilo v nizozemském Haagu, nikoliv v Arushe, protože prostory pro soudní proces ještě nebyly připraveny. Další zasedání (tentokrát již v Tanzanii) se uskutečnilo v lednu 1996. Na něm byl vytvořen nezávislý orgán, jehož cílem byla kontrola podmínek tribunálu. V březnu téhož roku soudci rozhodli o uzavření smlouvy s Mezinárodním výborem Červeného kříže, který měl zajišťovat kontrolu podmínek ve vězení [ICTR]. 30. května 1996 byl uskutečněn prvotní kontakt mezi prvními obviněnými a soudci na půdě Mezinárodního trestního tribunálu pro

²² „Genocide means any of the following acts committed with intent to destroy, in whole or in part, a national, ethnical, racial or religious groups, as such“. (a) killing members of the group; (b) causing serious bodily or mental harm to members of the groups; (c) deliberately inflicting on the group conditions of life calculated to bring about its physical destruction in whole or in part; (d) imposing measures intended to prevent births within the group; (e) forcibly transferring children of the group to another group”.

Rwandu. Obvinění zde měli vyjádřit, zda se cítí vinni nebo ne. Samotný soudní proces však měl být zahájen až o 4 měsíce později [Cruvellier 2010, 3–5]. Soudní proces s prvním obviněným (Jean-Paul Akayesu²³) začal nakonec v lednu 1997.

Během celého soudního procesu bylo obviněno 92 osob, přičemž 75 soudních případů bylo ukončeno. Ze 75 případů bylo 12 osob zproštěno viny (kupříkladu ministr zahraničních věcí Jérôme Bicomumpaka), 17 lidí se odvolalo k odvolacímu soudu (například bývalý ministr plánování Augustin Ndirabatware) a 9 přiznalo svou vinu. Dva obvinění zemřeli před vynesením rozsudku, další čtyři soudní případy byly předány národní jurisdikci (generální tajemník MRND²⁴ Bernard Munyagishari byl předán rwandským soudům). Dvě obžaloby byly staženy (jedna kvůli nedostatku důkazů) a dalších 9 obviněných se stále nachází na svobodě. Odsouzené osoby plní své tresty například ve věznicích v Mali, Beninu a dalších zemích [ICTR].

Stejně jako v případě Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii ICTR stíhá a trestá zločiny z válečného sexuálního násilí. Příkladem může být již výše zmíněný starosta Jean-Paul Akayesu, který byl za zločiny sexuálního násilí odsouzen (kromě nich také za zločiny genocidy). I když tyto zločiny nejsou ve Statutu přímo řečeny, tak jsou vydedukovány z jiných směrnic. Zločiny sexuálního charakteru jsou míněny nejen jako „fyzické násilí, ale také hrozby, zastrašování, vydírání a jiné formy tísně“ [Šturma 2002, 103]. V roce 2003 byla vydána Strategie dokončení, jejímž cílem je převést nižší soudní případy na vnitrostátní jurisdikce a ukončit činnost mezinárodního tribunálu do konce roku 2010. Kvůli prodloužení některých případů však tento termín nebyl dodržen. K 5. listopadu 2012 byla činnost tribunálu ukončena [ICTR].

Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu je prvním soudním tělesem v Africe, které trestá vysoce postavené osoby. Tento tribunál je příkladem k vytvoření dalších tribunálů i v jiných částech Afriky, kde dochází k porušování lidských práv. Díky zřízení mezinárodního tribunálu došlo ke spolupráci mnoha afrických zemí, které vydaly uprchlé zločince do rukou ICTR. Některé ze zemí dokonce následně poskytly

²³ Starosta ve městě Taba v letech 1993–1994. Byl obviněn za zločiny genocidy a ze zločinů válečného sexuálního násilí (trestány jako zločiny proti lidskosti). Jeho vinou bylo zabito nejméně 2 000 Tutsiů během tří měsíců. Byl přítomen aktům sexuálního násilí a některých se i zúčastnil. ICTR ho odsoudil k trestu doživotí ve vězení v Mali [ICTR].

²⁴ National Republican Movement for Democracy and Development.

své věznice pro odsouzené [ICTR]. Naproti tomu je tento tribunál špatně hodnocen kvůli neposkytnutí ochrany svědkům během soudního procesu. Dle šetření OSN bylo v průběhu roku 1996 napadeno 64 svědků. Další kritika míří na geografickou vzdálenost tribunálu, neboť mnoho svědků se nebylo díky vzdálenosti schopno dostavit k soudnímu procesu či museli zvládnout dlouhou a namáhavou cestu. Také je často kritizována nedostatečná informovanost rwandských občanů o průběhu soudního řízení. Díky tomu se společnost špatně vyrovnává s následky genocidy [Piknerová; Naxera 2011, 172]. Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu je také kritizován za svou omezenou kapacitu, neboť soudí a trestá jen „velké zločince“ a zbytek nechává v kompetenci rwandských soudů a lidových soudů gačča. Toto dělení následně vede k rozdílným trestům - ICTR posílá zločince „pouze“ do vězení, zatímco ve Rwandě se odsuzuje i k trestu smrti. Tento tribunál je též špatně hodnocen za vysoké finanční náklady [Bílková 2007, 17].

3.5 Zvláštní soud pro Sierra Leone

Zvláštní soud pro Sierra Leone (SCSL²⁵) je prvním vytvořeným *ad hoc* tribunálem, který není zřízen na základě Rezoluce Rady bezpečnosti OSN. Tento soud je stejně jako Norimberský a Tokijský tribunál zformován pomocí mezinárodní smlouvy, která byla 16. ledna 2002 podepsána mezi Organizací spojených národů a vládou Sierra Leone [Jalloh 2007, XIII]. Tento soud je často nazýván „hybridní²⁶“, neboť kombinuje mezinárodní a vnitrostátní právo. Byl příkladem pro vznik dalších „hybridních“ *ad hoc* tribunálů, jako jsou například Mimořádné senáty v soudech Kambodže pro stíhání zločinů spáchaných během doby Demokratické Kambodže a Zvláštní tribunál pro Libanon [Válek 2009, 15].

Od roku 1991 probíhala s přestávkami v Sierra Leone občanská válka mezi vládou Sierra Leone a povstaleckou skupinou Revoluční sjednocená fronta (RUF²⁷). Tento ozbrojený konflikt trval až do roku 2002. V roce 1996 proběhl první pokus o uzavření míru pomocí Mírové dohody z Abidjanu. Dalším pokusem byla Mírová dohoda z Lomé z července 1999, která byla mnohem úspěšnější. Tato dohoda však pro

²⁵ The Special Court for Sierra Leone.

²⁶ Někdy nazýván i jako smíšený [Šturma 2010, 491].

²⁷ Revolutionary United Front.

povstalce zajistila amnestii²⁸. Poté prezident Sierra Leone Kabbah poslal Radě bezpečnosti OSN žádost o vytvoření mezinárodního trestního tribunálu, který by trestal příslušníky RUF [Válek 2009, 12]. V Rezoluci číslo 1315 pověřila Rada bezpečnosti OSN generálního tajemníka Kofi Annana k vyjednání smlouvy s vládou Sierra Leone. Mezinárodní smlouva, v níž je zahrnut i Statut SCSL, byla podepsána 16. ledna 2002. Bylo rozhodnuto, že sídlo SCSL bude ve Freetownu v Sierra Leone [Jalloh 2007, XIII].

Zvláštní soud pro Sierra Leone je založen jak na mezinárodním, tak na vnitrostátním právu. Jeho fungování se zakládá na přednosti k vnitrostátním soudům. Tato skutečnost znamená, že SCSL nemůže požadovat od ostatních zemí vydání obviněných osob ani od nich žádat spolupráci. Tento fakt je hlavní odlišností od dvou předchozích *ad hoc* tribunálů i od Mezinárodního trestního soudu [Šturma 2002, 106–107]. Jurisdikce zvláštního soudu se vztahuje pouze na území Sierra Leone a to od období podepsání Mírové dohody z Abidjanu, tedy od 30. listopadu 1996. Toto soudní těleso na rozdíl od ostatních tribunálů stíhá i mladistvé, pokud jim v době vykonání zločinu bylo mezi 15–18 lety. Mladistvým však nemůže být udělen trest odnětí svobody [Válek 2009, 14].

Statut soudu se zabývá třemi druhy obvinění - zločiny proti lidskosti, válečnými zločiny a zločiny podle vnitrostátního práva Sierra Leone. Na rozdíl od dvou předchozích tribunálů se nevěnuje zločinům genocidy. Zločiny proti lidskosti (článek 2) jsou definovány stejně jako ve Statutu ICTR, přičemž jsou zde zmíněny i zločiny sexuálního násilí - „sexuální otroctví, nucená prostituce, nucené těhotenství a jakákoli jiná forma sexuálního násilí“. Válečné zločiny (článek 3) se ve Statutu SCSL dělí do dvou skupin. První skupina je totožná se Statutem ICTR (článek 4), druhá se zabývá dalšími porušeními mezinárodního práva (například odvodem dětí mladších 15 let do ozbrojených skupin). Zločiny podle vnitrostátního práva (článek 5) se vztahují na sexuální kriminalitu a poškozování majetku [Válek 2009, 13–14].

Zvláštní soud pro Sierra Leone se skládá ze dvou soudních senátů, jednoho odvolacího senátu a prokurátora. Senáty zahrnují mezinárodní soudce (jmenované

²⁸ Díky zásahu zástupce generálního tajemníka OSN byl do dohody přidán dodatek, ve kterém bylo uvedeno, že se amnestie netýká zločinu genocidy, zločinu proti lidskosti, válečných zločinů a dalších porušení mezinárodního humanitárního práva [Šturma 2002, 106].

generálním tajemníkem OSN) a soudce ze Sierra Leone, přičemž mezinárodní soudci jsou ve většině. Prokurátor je stejně jako mezinárodní soudci jmenován generálním tajemníkem. Jeho zástupce však jmenuje vláda Sierra Leone [Šturma 2002, 106]. Toto soudní těleso je na rozdíl od ICTY a ICTR financováno z dobrovolných příspěvků států (ICTY a ICTR byly hrazeny z rozpočtu OSN). Díky tomu je tedy celý soudní proces podstatně levnější [Válek 2009, 15]. SCSL dosud obdržel finanční příspěvek od více než 40 zemí, například od Spojených států amerických, Velké Británie, Nizozemí. V letech 2004, 2011, 2012 a 2013 je soud též financován Organizací spojených národů [SCSL].

Na začátku soudního procesu se předpokládalo, že činnost Zvláštního soudu bude ukončena do tří let. Jak se ale později ukázalo, tento termín se nedal splnit. V prosinci 2002 proběhlo první zasedání soudu, kdy soudci složili přísahu. O čtyři měsíce později, v březnu 2003, byli zatčeni první obžalovaní. Nejvýznamnějším z nich byl zakladatel a lídr RUF Foday Sankoh, který však zemřel ve vazbě v červenci téhož roku. Mezi dalšími obviněnými byli představitelé válčících frakcí. Celkově soud obvinil 9 lidí, které rozdělil do tří soudních procesů (roztřídění podle organizací, do kterých patří). První dvě soudní řízení začala v červnu 2004 a třetí v březnu 2005 [Schabas 2006, 39–40].

Od začátku soudního procesu do dnešní doby bylo obviněno 22 osob - sedmnáct obviněných bylo odsouzeno, jedna osoba byla zproštěna viny, dva obžalovaní zemřeli během soudního procesu, jeden zemřel před dopadením, jednoho obviněného se do dnešní doby nepodařilo nalézt, čtyři odsouzení dostali rok podmínky a zbytek byl poslán do vězení. Nejnižšími tresty ve vězení bylo 18 měsíců (dva odsouzení) a 2 roky (jeden odsouzený). Zbytek odsouzených bylo posláno do vězení na 15, 20, 25, 40, 45, 50 (tři odsouzení) a 52 let. Zvláštní soud pro Sierra Leone podepsal 4 dohody o výkonu trestu, díky nimž mohou být odsouzení odesláni do vězení ve Rwandě, Finsku, Švédsku a Velké Británii. Tyto věznice budou využívány v případě, že odsouzenému brání k výkonu trestu v Sierra Leone zvláštní okolnosti [SCSL].

Nejvýznamnějším obviněným u Zvláštního soudu pro Sierra Leone je bývalý prezident Libérie Charles Ghankay Taylor. Byl obviněn v nepřítomnosti v březnu 2003 a až do března 2006 se ho nedařilo dostat před soud, neboť se ukrýval v Nigérii.

Z bezpečnostních důvodů se soudní proces s bývalým liberijským prezidentem nekoná v Sierra Leone, ale v nizozemském Haagu, kde začal 4. června 2007. Během soudního řízení bylo vyslechnuto 91 svědků obžaloby a 21 svědků obhajoby [SCSL]. Charles Taylor byl obžalován ze zločinů proti lidskosti, válečných zločinů, sexuálního násilí, fyzického násilí, využívání dětských vojáků a únosů. V dubnu 2012 byl shledán vinným z 11 bodů obžaloby a v květnu téhož roku byl odsouzen k 50 letům vězení. Charles Taylor se spolu se svým obhájcem odvolal k odvolacímu soudu. V současné době se soudci odvolacího senátu radí ohledně svého verdiktu [SCSL].

V květnu 2011 byla vydána Strategie dokončení, jejímž cílem bylo odsoudit Charlese Taylora do konce listopadu 2011, ukončit jeho odvolací řízení do konce května 2012 a završit činnost tohoto soudního tělesa. Kvůli množství důkazů (50 tisíc stran transkriptu vypovídání svědků) a složitosti celého soudního procesu s bývalým prezidentem byla celá Strategie dokončení posunuta. Podle odhadu soudců by k vynesení rozsudku u odvolacího senátu mělo dojít v září 2013. Poté by mělo dojít k ukončení činnosti tohoto soudu. V současné době SCSL ukončuje pracovní poměry se svými zaměstnanci a předává své webové stránky, majetek a jmění do rukou vlády Sierra Leone. Tyto činnosti dokazují, že se celý soudní proces pomalu ale jistě ukončuje [SCSL].

Zvláštní soud pro Sierra Leone je prvním mezinárodním soudním tělesem (od dob Norimberského tribunálu), které odsoudilo bývalou hlavu státu. Tento rozsudek má veliký význam pro občany Libérie a Sierra Leone, kteří ho viní z ozbrojeného konfliktu. Na rozdíl od svého afrického předchůdce (ICTR) SCSL dosahuje vysokých kvalit v předávání informací veřejnosti o průběhu procesu. Pracovníci soudu informují občany Libérie a Sierra Leone o soudních případech a vedou s nimi obsáhlé diskuze. Soudní proces s Charlesem Taylorem byl dokonce přenášen televizí²⁹, rozhlasovými stanicemi a živým přenosem na webových stránkách SCSL, takže byl přístupný nejen občanům Sierra Leone, ale i lidem po celém světě. SCSL má také ve Freetownu otevřenou kancelář, kterou mohou navštívit studenti, novináři, vědci a široká veřejnost [SCSL].

²⁹ Vynesení rozsudku bylo možné vidět na televizních stanicích CNN, BBC a Al Jazeera.

Největší obavy se v současné době týkají toho, co se bude dít se svědky, až skončí činnost Zvláštního soudu pro Sierra Leone. Již v červnu 2011 totiž čelilo několik svědků pokusům o ovlivnění a snahám zabránění vstupu před soud. Tyto činy měly za následek rozsáhlý dialog o ochraně svědků. Soud poté zdůraznil, že obtěžování svědků je zločin a to i po ukončení činnosti SCSL. V srpnu 2010 se Organizace spojených národů spolu s vládou Sierra Leone rozhodly o vytvoření Reziduálního zvláštního soudu pro Sierra Leone (RSCSL³⁰), který má být odpovědný za plnění povinností Zvláštního soudu a zajištění ochrany svědků. Díky RSCSL by tedy svědci měli být ochráněni před případnými útoky [SCSL].

Zvláštní soud pro Sierra Leone je vysoce hodnocen kvůli místu svého působení, neboť funguje přímo v zemi, kde byly zločiny spáchány a má blízko k obětem. Tento soud také přispěl k ujasnění pravidel zakazujících nábor dětských vojáků. Naproti tomu je kritizován za vysoké finanční náklady, a že soudí a trestá pouze „velké zločince“ [Bílková 2007, 17].

3.6 Mezinárodní trestní soud

Mezinárodní trestní soud (ICC³¹) je prvním stálým mezinárodním trestním soudem, který trestá závažná porušení lidských práv v případě, kdy vnitrostátní soudní systém selhal [Schabas 2004, IX]. Toto soudní těleso je stejně jako Norimberský tribunál založeno na mnohostranné mezinárodní smlouvě, která se nazývá Římský statut. Římský statut byl přijat 17. července 1998 na diplomatické konferenci v Římě [Válek 2009, 15]. Tento soud byl vytvořen díky zkušenostem dvou *ad hoc* tribunálů (ICTY a ICTR), které byly jeho předchůdci. Díky jejich činnosti získal Mezinárodní trestní soud základ pro definování zločinů, které později ještě doplnil a zpřesnil [Šturma 2002, 104].

Již 9. prosince 1948 přijalo Valné shromáždění OSN rezoluci, která požadovala po Komisi pro mezinárodní právo vypracování návrhu statutu Mezinárodního trestního soudu, který by byl v souladu s Úmluvou o zabránění a trestání zločinů genocidy. Během Studené války však byla příprava návrhu pozastavena a to až do roku 1989

³⁰ Residual Special Court for Sierra Leone.

³¹ International Criminal Court.

[Schabas 2004, IX–X]. Po konci Studené války byla Komise pro mezinárodní právo opětovně vyzvána, aby se kromě vytvoření návrhu Kodexu zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva zabývala i projektem na vytvoření mezinárodního trestního soudu. V následujících dvou letech se Komise zabývala několika návrhy statutu. Jeden z nich byl přijat Valným shromážděním OSN v roce 1994. Poté byl vytvořen *ad hoc* výbor, který zkoumal způsob zřízení Mezinárodního trestního soudu. Na jeho pobídku Valné shromáždění v roce 1996 zřídilo Přípravný výbor, který měl připravit návrh mnohostranné smlouvy. Tento návrh byl projednán v červnu a červenci 1998 na Diplomatické konferenci v Římě. Během konference se ukázaly rozdílné postoje států k návrhu. Nejvíce diskutabilní byl statut samotného ICC - jak budou široké pravomoci a zda to bude svrchované a nezájaté soudní těleso [Šturma 2002, 117–118].

I přes trvale rozdílné postoje se 17. července 1998 přistoupilo k hlasování. 120 zemí se vyslovilo pro návrh, 21 států se zdrželo hlasování a 7³² hlasovalo proti návrhu. Díky tomu byl přijat Statut Mezinárodního trestního soudu jako mnohostranná mezinárodní smlouva, která byla připravena k ratifikaci [Piknerová; Naxera 2011, 173]. V červenci 2002 bylo dosaženo 60 potřebných podpisů³³, aby Římský statut vstoupil v platnost. Do dnešní doby byl ratifikován 121 zeměmi [ICC]. Na konci roku 2000 americký prezident Clinton podepsal Římský statut a předal ho Senátu, aby odsouhlasil ratifikaci. Po nástupu nového prezidenta (G. W. Bushe) do úřadu probíhaly snahy o odvolání amerického podpisu statutu ICC. Po vstupu Římského statutu v platnost se Spojeným státům americkým podařilo vyjmout americké aktéry mírových misí OSN z pravomocí ICC. V roce 2002 byl v USA přijat zákon na ochranu amerických členů ozbrojených sil, díky němuž může americký prezident dostat Američany ze zadržení ICC [Válek 2009, 17–18].

Česká republika patřila na půdě Valného shromáždění OSN mezi státy, které podporovaly vytvoření tohoto soudního tělesa. Mimo jiné se také aktivně účastnila příprav Statutu soudu. Římský statut Česká republika podepsala v dubnu 1999, smlouvu však ratifikovala až o deset let později [Waisová 2011, 126–127]. Vláda České republiky se pokoušela o ratifikaci již v roce 2001, a však neúspěšně. Hlavním

³² Proti návrhu byla Čína, Irák, Izrael, Jemen, Katar, Libye a Spojené státy americké [Piknerová; Naxera 2011, 173].

³³ Prvním státem, který ratifikoval tuto smlouvu, byl Senegal v únoru 1999 [Schabas 2004, 23].

problémem tehdy bylo, že spolu s ratifikací měla proběhnout i změna Ústavy ČR a změna Listiny základních práv a svobod. Návrh změny ústavního zákona však nebyl schválen a byl předán zpět vládě k dopracování. Další pokus o ratifikaci proběhl v roce 2008, kdy byla smlouva nejprve schválena parlamentem a následujícího roku ratifikována prezidentem Klausem. 21. července 2009 se Česká republika stala stodesátou zemí, která ratifikovala Římský statut [Válek 2009, 19–20]. Česká republika se rozhodla ratifikovat Římský statut hlavně z toho důvodu, že prioritou Evropské unie je podpora Mezinárodního trestního soudu. Česká republika měla totiž v následujícím roce předsedat Radě EU a zastupovat tedy její zájmy a priority, což zahrnuje i ICC. Z toho důvodu byl nakonec Římský statut ratifikován [Waisová 2011, 129].

Na přelomu května a června v roce 2010 se v ugandské Kampale konala mezinárodní konference, jejímž cílem byla revize Římského statutu (doplnění o definici zločinu agrese), zhodnocení fungování ICC a mezinárodní trestní spravedlnosti. Konference se zúčastnily nejen smluvní strany Římského statutu, ale také nesmluvní státy a nevládní organizace. Po dlouhé diskuzi, týkající se vymezení agrese, nakonec státy dospěly ke konsenzu. Definice agrese byla přijata ze Statutu Mezinárodního vojenského tribunálu v Norimberku a z rezoluce Valného shromáždění OSN č. 3314 z roku 1974. Tento pojem se skládá ze tří částí - popisu počínání jedince, definování útočného činu státu a tzv. vůdcovské klauzule³⁴. Na konferenci byl také přijat tzv. belgický návrh, který rozšířil válečné zločiny o další tři činy³⁵ [Bílková 2010a, 35–38].

Mezinárodní trestní soud funguje na základě principu komplementarity. Tato zásada znamená, že za trestní stíhání zločinů je odpovědný stát, do jehož jurisdikce spadá daný případ. Pokud však země není schopná nebo ochotná vést vyšetřování, tak pravomoc přechází na ICC [Válek 2009, 16]. Mezinárodní trestní soud má právo stíhat zločiny na území států, které ratifikovaly Římský statut, bez ohledu na občanství osoby. Tato jurisdikce se týká nejen území daných států, ale také paluby lodí a letadel,

³⁴ Leadership clause.

³⁵ „Jedná se o: používání jedu nebo otrávených zbraní; používání dusivého, jedovatého a jiného plynu a všech obdobných tekutin, materiálů a prostředků; používání střel, které se v lidském těle snadno rozpínají či zplošťují, například střel s tvrdým pláštěm, který zcela nezakrývá jádro nebo je perforován zářezy“ [Bílková 2010a, 37].

které patří smluvním státům. ICC se může věnovat pouze zločinům, které byly provedeny po vstupu Římského statutu v platnost pro daný stát. Nemá tedy právo soudit zločiny před tímto datem, protože by byl porušen zákaz retroaktivity. U Mezinárodního trestního soudu také platí zásada *non bis in idem*, podle níž nemůže soudit osobu za něco, za co už byla odsouzena či zproštěna viny. Toto soudní těleso na rozdíl od Zvláštního soudu pro Sierra Leone nesoudí osoby mladší 18 let. Ale stejně jako SCSL může trestat i hlavy států a vlád. Jurisdikce ICC se týká pouze fyzických osob, nikoliv právnických, jako tomu bylo v případě Norimberského tribunálu [ICC].

Mezinárodní trestní soud má ve svém Statutu uvedeny 4 druhy obvinění - zločiny genocidy, zločiny proti lidskosti, válečné zločiny a zločiny agrese. Do pravomocí soudního tělesa nepatří terorismus, pirátství a mezinárodní organizovaný zločin [Válek 2009, 16]. Zločiny genocidy (článek 6) byly stejně jako v případech *ad hoc* tribunálů definovány Úmluvou o zabránění a trestání zločinů genocidy (článkem 2). „Pro účely tohoto statutu, se "genocidou" rozumí kterýkoli z následujících činů spáchaný s úmyslem zničit úplně nebo částečně některou národní, etnickou, rasovou nebo náboženskou skupinu, jako například: (a) usmrcení příslušníků této skupiny; (b) způsobení těžké újmy na tělesném nebo duševním zdraví členů této skupiny; (c) úmyslné uvedení kterékoli skupiny do takových životních podmínek, které mají přivodit její úplné nebo částečné fyzické zničení; (d) opatření směřující k zabránění rození dětí v rámci skupiny; (e) násilné přemístění dětí z jedné skupiny do druhé³⁶ [ICC]. Zločiny proti lidskosti (článek 7) jsou ve Statutu ICC rozděleny do dvou částí. První část vyjmenovává jednotlivé zločiny spáchané v rámci rozsáhlého nebo systematického útoku (například vyhlazování, sexuální otroctví, persekuce, apartheid), druhá část tyto zločiny definuje. V Římském statutu je to tedy poprvé, co jsou jednotlivé zločiny mezinárodně vymezeny.

Dalším obviněním, kterým se Mezinárodní trestní soud zabývá, jsou válečné zločiny (článek 8), které jsou vymezeny na několika stránkách Statutu. Ty zahrnují porušení Ženevských úmluv z roku 1949, Dodatkových protokolů (I a II z roku 1977)

³⁶ „For the purpose of this Statute, "genocide" means any of the following acts committed with intent to destroy, in whole or in part, a national, ethnical, racial or religion group, as such: (a) Killing members of the group; (b) Causing serious bodily or mental harm to members of the group; (c) Deliberately inflicting on the group conditions of life calculated to bring about its physical destruction in whole or in part; (d) Imposing measures intended to prevent births within the group; (e) Forcibly transferring children of the group to another group”.

k Ženevským úmluvám a IV. Haagské úmluvy (1907) spolu s Řádem války pozemní. Válečné zločiny obsahují jak mezinárodní, tak i vnitrostátní ozbrojené konflikty, které jsou páchany jako součást plánu či politiky [Šturma 2002, 132–139]. Přestože Mezinárodní trestní soud ve svém Statutu zahrnuje i zločiny agrese, tak nad nimi nemůže vykonávat jurisdikci. Tuto možnost bude mít až po ratifikaci nebo přijetí novely třiceti států (které ratifikovaly Římský statut) a to až po 1. lednu 2017. Agresí je v článku 8 *bis*, který byl přidán v červnu 2010, míněna například invaze nebo útok ozbrojených sil státu, bombardování, blokáda přístavů a vojenská okupace [ICC].

Mezinárodní trestní soud sídlící v nizozemském Haagu je složen z odvolací, soudní a vyšetřovací sekce a prokurátora, přičemž v soudních institucích je celkem 18 soudců z celého světa [Válek 2009, 16–17]. Toto soudní těleso je stejně jako Zvláštní soud pro Sierra Leone financován z dobrovolných příspěvků od mezinárodních organizací, jednotlivců a korporací. Kromě toho je také financován příspěvky od států, které ratifikovaly Římský statut a jsou tedy součástí Mezinárodního trestního soudu. Přestože byla tato instituce zřízena Organizací spojených národů, tak je ICC nezávislým orgánem s mezinárodněprávní subjektivitou. Oficiálními jazyky tohoto soudu jsou anglický, francouzský, arabský, čínský, ruský a španělský jazyk [ICC].

11. března 2003 proběhlo první zasedání soudu, kdy soudci složili přísahu. V roce 2005 se v rámci jurisdikce ICC začal řešit jeden z případů porušení lidských práv - zločiny spáchané v súdánském Darfúru. V průběhu následujících let prokurátor dále vyšetřoval situace v Ugandě, Keni, Libyi, Pobřeží Slonoviny, Mali, Demokratické republice Kongo a Středoafričké republice. Také byly předběžně sledovány poměry v Afghánistánu, Kolumbii, Gruzii, Guiney, Hondurasu, Nigérii a Korejské republice. Celkem 18 případů v osmi situacích je řešeno před Mezinárodním trestním soudem [ICC].

Případ v Demokratické republice Kongo byl předán ICC v dubnu 2004. V červnu stejného roku bylo zahájeno vyšetřování. Před soud se dostalo 6 obviněných - Thomas Lubanga Dyilo³⁷, Germain Katanga³⁸, Mathieu Ngudjolo Chui³⁹, Bosco

³⁷ Zakladatel UPC (Unie konžských vlastenců) a FPLC (Vlastenecké síly pro osvobození Konga). Byl souzen za spáchání válečných zločinů, neboť násilně odváděl děti mladší 15 let a využíval je k ozbrojenému odporu. Byl odsouzen ke 14 letům ve vězení.

³⁸ Velitel FRPI (Fronta vlasteneckého odporu v Iturii) byl obviněn ze zločinů proti lidskosti (vražda, znásilnění, sexuální otroctví) a válečných zločinů.

Ntaganda⁴⁰, Callixte Mbarushimana⁴¹ a Sylvestre Mudacumura⁴². V současné době jeden z nich čeká na vynesení rozsudku (Katanga), další je před odvolacím soudem (Dyilo). Dva z obviněných se stále nacházejí na svobodě (Ntaganda, Mudacumara). Jeden se po vynesení rozsudku odvolal k odvolacímu senátu a byl shledán nevinným (Chui), další byl soudem zproštěn viny (Mbarushimana) [ICC].

Velkým rozdílem oproti předchozím soudním tělesům je, že se oběti zločinů mohou účastnit soudního líčení prostřednictvím svých právních zástupců. Nejsou tedy nuceny dostavit se k soudu. Přes své zástupce jim je také umožněno vyjadřovat své názory a postřehy k soudnímu tělesu. Kromě toho byl Mezinárodním trestním soudem v roce 2005 založen Úřad veřejného obhájce obětí⁴³, který poskytuje obětem právní podporu a pomoc právního zástupce, který poskytuje své služby zdarma. ICC má také pravomoc (poprvé v historii mezinárodních trestních soudů a tribunálů) nařídít pachateli zločinu vyplatit odškodné oběti. Postižený může také sám o tuto náhradu požádat. Odškodné je většinou proplácené prostřednictvím Svěreneckého fondu pro oběti⁴⁴. Mezinárodní trestní soud také vytvořil Oddělení obětí a svědků⁴⁵, které zajišťuje jejich ochranu, pokud se dostaví před soud. Cílem tohoto oddělení je zajistit jejich soukromí, bezpečnost a psychickou pohodu. V případě žádosti také doprovází oběť či svědka před soudní těleso [ICC].

Již více než 10 let funguje tato mezinárodní soudní instituce. Přestože má často potíže se zatýkáním zločinců⁴⁶, tak lze říci, že je schopným orgánem. Pomalu ale jistě uskutečňuje svůj cíl, tedy „ukončit beztrestnost pachatelů zločinů podle mezinárodního práva a současně preventivně působit na potencionální pachatele těchto zločinů“ [Válek 2009, 18]. Navíc tato soudní instituce pomáhá obětem zločinů, které by jinak nebyli schopné se dovolat spravedlnosti [Amnesty International 2012]. Nevýhodami

³⁹ Velitel FNI (Nacionalistická a integrační fronta) čelí obviněním ze zločinů proti lidskosti a válečných zločinů.

⁴⁰ Zástupce velitele generálního štábu FPLC je obviněn z válečných zločinů a zločinů proti lidstvu.

⁴¹ Údajný tajemník FDLR-FCA (Demokratické síly pro osvobození Rwandy - Síly bojovníků Abacunguzi) měl být odpovědný za zločiny proti lidskosti a válečné zločiny.

⁴² Údajný nejvyšší velitel FDLR-FCA (Demokratické síly pro osvobození Rwandy - Síly bojovníků Abacunguzi) byl viněn za válečné zločiny.

⁴³ Office of Public Counsel for Victims.

⁴⁴ Trust Fund for Victims.

⁴⁵ Victims and Witnesses Unit (VWU).

⁴⁶ Příkladem může být súdánský prezident Omar Hassan Ahmad Al Bašír. První zatykač byl na něj vydán v březnu 2009, druhý v červenci 2010. Do dnešní doby se ho nepodařilo zatknout a je stále na svobodě. Je odpovědný za pět bodů zločinů proti lidskosti, dva body válečných zločinů a tři body zločinů genocidy [ICC].

soudního tělesa je jeho vzdálenost od obětí, možnost soudit zločince jen se souhlasem státu, ze kterého daný pachatel pochází⁴⁷ a nedostatečné uznání ze strany Spojených států amerických, což může vést k ohrožení autority ICC [Bílková 2007, 18].

⁴⁷ Což lze překonat angažovaností Rady bezpečnosti OSN.

4 MEZINÁRODNÍ KONVENCE, ODPOVĚDNOST ZA OCHRANU

4.1 Mezinárodní konvence

Prvními smlouvami, které se zabývaly mírovým řešením konfliktu a válečným právem, byly čtyři Haagské konvence a čtyři úmluvy o válečném právu. Všechny tyto smlouvy byly přijaty v roce 1899 na konferenci v Haagu, která se konala na popud ruského cara Mikuláše II. Základy humanitárního práva lze nalézt již v letech 1864 a 1906, kdy byly představeny Ženevské konvence⁴⁸ [Ternon 1997, 17]. Tyto úmluvy byly po 2. světové válce nově revidovány a jsou dodnes platné. Mezi ně patří Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli; Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři; Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci a Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války. K těmto mezinárodním smlouvám byly na Diplomatičké konferenci v letech 1974–1977 přidány dva Dodatkové protokoly k Ženevským úmluvám⁴⁹, které rozšířily podmínky úmluv. V roce 2005 byl přijat zatím poslední - třetí Dodatekový protokol⁵⁰. Ženevské úmluvy se mimo jiné zabývají statutem válečných zajatců, zdravotnickým personálem a ochranou civilního obyvatelstva [Jukl 2005].

Po 2. světové válce byla přijata na půdě Valného shromáždění OSN mezinárodní smlouva, jejímž cílem bylo definovat zločiny genocidy a stanovit normy pro prevenci a trestání těchto zločinů. V této smlouvě byly přijaty právní předpisy, které stanovily tresty pro ty, kteří byli odsouzeni za genocidu. Zároveň úmluva předpokládala možnost vytvoření mezinárodního trestního soudu, který by trestal tyto zločiny. Na základě této smlouvy byl téměř o 50 let později sepsán Římský statut, který následně vytvořil Mezinárodní trestní soud. Definice genocidy je do Statutu ICC převzata z mezinárodní smlouvy, která byla přijata dne 9. prosince 1948 s názvem Úmluva o zabránění a trestání zločinů genocidy [Abtahi; Webb 2008, XXI].

⁴⁸ Těž Ženevské úmluvy.

⁴⁹ I. Dodatekový protokol k Ženevským úmluvám z 12. 8. 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů a II. Dodatekový protokol k Ženevským úmluvám z 12. 8. 1949 o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter.

⁵⁰ III. Dodatekový protokol k Ženevským Úmluvám o přijetí dalšího rozeznávacího znaku.

4.2 Úmluva o zabránění a trestání zločinů genocidy

Termín genocida byl poprvé veřejně zmíněn v obžalovacím spisu Mezinárodního vojenského tribunálu v Norimberku. Po druhé světové válce se tímto slovem zabývalo Valné shromáždění OSN, které vytvořilo první definici genocidy. Vymezení pojmu mezinárodním společenstvím bylo celkem široké i navzdory tomu, že Sovětský svaz požadoval spojení genocidy pouze s nacismem [Ternon 1997, 30–31]. V roce 1947 Valné shromáždění pověřilo Hospodářskou a sociální radu vytvořením návrhu smlouvy o genocidě. Hospodářská a sociální rada poté zřídila *ad hoc* výbor, který měl vypracovat nástin této úmluvy. *Ad hoc* výbor následně požádal o vytvoření stálého výboru, tzv. Šestého výboru, který by se zabýval právními otázkami. V Šestém výboru byly zastoupeny státy a mnozí z představitelů⁵¹ měli velikou zkušenost v mezinárodním právu. I díky tomu Šestý výbor v prosinci 1948 předložil plnohodnotný text, který byl o týden později přijat jako Úmluva o zabránění a trestání zločinů genocidy. Poté bylo přistoupeno k samotné ratifikaci mezinárodní smlouvy. Tato úmluva byla ratifikována v roce 1951 a díky tomu mohla vstoupit v platnost.

Původně měla úmluva o genocidě také zahrnovat kulturní genocidu⁵², v roce 1948 však bylo rozhodnuto, že nebude součástí smlouvy [Quigley 2006, 8–10]. Úmluva o zabránění a trestání zločinů genocidy se skládá z preambule a devatenácti článků. Nejdůležitějším článkem v definování pojmu genocidy je článek II, který rozumí genocidou „kterýkoli z dále uvedených činů, jež byly spáchány v úmyslu zničit úplně nebo částečně některou národní, etnickou, rasovou nebo náboženskou skupinu jako takovou:

- a) usmrcení příslušníků této skupiny;
- b) způsobení těžkých tělesných ublížení nebo duševních poruch členům takové skupiny;
- c) úmyslné uvedení kterékoli skupiny do takových životních podmínek, které mají přivodit její úplné nebo částečné fyzické zničení;
- d) opatření směřující k tomu, aby se v takové skupině bránilo rození dětí;

⁵¹ Nejvýznamnějším členem byl Raphael Lemkin [Cooper 2008, 1].

⁵² Kulturní genocida měla zahrnovat například zákaz používání jazyku určité skupiny ve školách nebo zákaz ničení knihoven a muzeí [Quigley 2006, 10].

e) násilné převádění dětí z jedné skupiny do jiné“.

Další významnou částí je článek III, který vymezuje trestné zločiny, což „jsou tyto činy: a) genocidium; b) spolčení k spáchání genocidia; c) přímé a veřejné podněcování k spáchání genocidia; d) pokus spáchání genocidia; e) účastenství na genocidiu“ [Ternon 1997, 34]. Původně měla tato kategorie zahrnovat i politické skupiny, kvůli menší stabilitě však byly z konečné verze úmluvy vynechány.

Genocida a zločiny proti lidskosti mají v historii mnoho společného, a proto mnozí autoři považují genocidu za jeden z druhů těchto zločinů. Přesto však mezi nimi můžeme najít mnoho rozdílů. Úmysl zničit nějakou skupinu odlišuje zločiny genocidy od definování zločinů proti lidskosti. Zločiny proti lidskosti se zabývají pojmem pronásledování, s nímž je spojeno zbavení základních práv jednotlivce. Pronásledování je také skloubeno s menším počtem lidí, na rozdíl od genocidy, která má v úmyslu zničit celou skupinu. Navíc zločiny proti lidskosti jsou páchané pouze na civilním obyvatelstvu. Oběťmi genocidy však mohou být i političtí či vojenští představitelé. Genocida se také liší od dalšího zločinu proti lidskosti - vyhlazování. Oběťmi jsou stejně jako u pronásledování pouze civilisté. Vyhlazování je však součástí masového zabíjení [Quigley 2006, 10–13].

V článku VI Úmluvy o genocidě se dále píše, že trestní stíhání genocidy by mělo probíhat prostřednictvím vnitrostátního soudu státu, na jehož území byl zločin spáchán. Pokud však stát není schopen či ochoten soud vytvořit, měl by být místo něj zřízen mezinárodní trestní soud pro smluvní stát, který přijal jeho pravomoci. Podle článku VIII může každý stát, který ratifikoval tuto Úmluvu, vyzvat OSN k zamezení a potlačení zločinů genocidy a dalších činů z článku III [Ternon 1997, 39–41]. V dalších člancích se Úmluva o zabránění a trestání zločinů genocidy zabývá ratifikací této smlouvy, jejím přijetím, opravou a zrušením. V předposledním článku je zmíněno, že smlouva je uložena v archivu Organizace spojených národů. Všichni signatáři však vlastní její ověřenou kopii [UN 1951].

Úmluva o zabránění a trestání zločinů genocidy je součástí několika statutů mezinárodních soudů. Jak již bylo zmíněno výše, tato mezinárodní smlouva se nachází ve statutech Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii, Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu a Mezinárodního trestního soudu. Na rozdíl od těchto

soudních těles Úmluva o genocidě není využita u Zvláštního soudu pro Sierra Leone. Již v předešlé části jsem totiž uvedla, že tento „hybridní“ soud se nezabývá zločiny genocidy [Šturma 2002, 80–129].

4.3 Odpovědnost za ochranu

Vzhledem k tomu, že cílem této bakalářské práce není získání veškerých informací o konceptu Odpovědnosti za ochranu, tak se mu budu věnovat jen ve stručnosti, abych vysvětlila jeho hlavní rysy. Mezinárodní koncept Odpovědnost za ochranu (R2P⁵³) byl mezinárodním společenstvím přijat na Světovém summitu v New Yorku v roce 2005. Definice tohoto principu byla schválena rezolucí A/60/L.1 a podle ní mají členské státy „odpovědnost chránit vlastní obyvatelstvo před genocidou, válečnými zločiny, etnickými čistkami a zločiny proti lidskosti“ [Waisová 2011, 137]. Na stejném summitu bylo také rozhodnuto, že v případě neplnění odpovědnosti některého ze států má mezinárodní společenství odpovědnost za ochranu lidí, kteří jsou ohroženi těmito činy [UN nedatováno].

Konec 20. století byl poznamenán množstvím ozbrojených konfliktů. V některých z těchto střetů mezinárodní společenství selhalo - kvůli nerozhodnosti jednat (Rwanda) či neschválené vojenské misi (Kosovo). Tyto tragédie vyvolaly diskuzi ohledně suverenity státu a možnosti mezinárodního společenství zasáhnout do vnitřních záležitostí státu (pokud dochází k porušování lidských práv). Prvním z dokumentů, který se tomuto tématu věnoval, byla Agenda pro mír⁵⁴ z roku 1992. V roce 2000 byla na žádost generálního tajemníka OSN Kofi Annana vytvořena Mezinárodní komise pro intervenci a státní suverenitu (ICISS⁵⁵). Ta ve své zprávě Odpovědnost za ochranu v prosinci 2001 navrhla, že pokud stát není schopen ochránit své obyvatele, tak by se tato odpovědnost měla přesunout na mezinárodní společenství. Na zprávu ICISS navázaly další dvě zprávy - Bezpečnější svět: naše sdílená odpovědnost a Ve větší svobodě: směrem k rozvoji, bezpečnosti a lidským právům pro všechny [Bílková 2010, 32–39]. První zpráva, která byla vytvořena v roce

⁵³ Responsibility to Protect.

⁵⁴ Sepsána generálním tajemníkem OSN Butrus Butrus-Ghálím.

⁵⁵ International Commission on Intervention and State Sovereignty, zřízena Kanadou.

2004 Panelem pro hrozby, výzvy a změny⁵⁶, připouští možnost využití vojenské intervence díky mandátu Rady bezpečnosti [UN nedatováno]. Druhou zprávu sepsal sám generální tajemník OSN Kofi Annan v roce 2005. Tento text rozčlenil reformní agendu na čtyři části, týkající se „rozvojové spolupráce (svoboda od nouze), mezinárodního míru a bezpečnosti (svoboda od strachu), ochrany lidských práv a právního státu (svoboda důstojného života) a vnitřní transformace OSN (posílení Spojených národů)“. Rozčlenění bylo přijato a zůstalo zachováno i po skončení následujícího summitu. Obě výše zmíněné zprávy byly základem pro konání Světového summitu v New Yorku v roce 2005 [Bílková; Kortusová 2006, 25].

V září 2005 se v New Yorku sešly hlavy států a vlád na Světovém summitu⁵⁷. Byl zde předložen Závěrečný dokument⁵⁸, který se zabýval konceptem Odpovědnosti za ochranu. Tento dokument byl během summitu několikrát pozměněn a nakonec byl přijat 20. září 2005. Závěrečný dokument v sobě poprvé zahrnoval „tzv. trojpilířovou strukturu R2P, která zahrnuje: odpovědnost států za ochranu svého obyvatelstva před genocidou, válečnými zločiny, etnickými čistkami a zločiny proti lidskosti (první pilíř), připravenost mezinárodního společenství poskytnout státům při realizaci této odpovědnosti pomoc a asistenci (druhý pilíř) a odpovědnost mezinárodního společenství, jednajících prostřednictvím OSN a za využití nástrojů poskytovaných kapitolami VI – VIII Charty OSN, za ochranu obyvatelstva před stanovenými zločiny pro případy, kdy původní stát ve své odpovědnosti selže (třetí pilíř)“ [Bílková 2010, 44–45].

Česká republika se již od začátku účastnila diskuzí a aktivit spojených s touto koncepcí. Byla také jednou ze zemí, která aktivně vymáhala použití konceptu R2P na Severní Koreu⁵⁹ a prosazovala připojení nevládních organizací a občanské společnosti do činnosti prvního pilíře. Také díky její zásluze byla vytvořena Komise na budování míru⁶⁰, jejímž cílem je provádět systém včasného varování. V letech 2007

⁵⁶ High-level Panel on Threats, Challenges and Change.

⁵⁷ Konal se u příležitosti 60. výročí založení OSN. Hlavním cílem summitu bylo zhodnocení stavu naplnění Deklarace tisíciletí [Bílková; Kortusová 2006, 25].

⁵⁸ Tento dokument předložil Jean Ping, tehdejší předseda Valného shromáždění.

⁵⁹ Česká republika předložila Valnému shromáždění OSN dvě zprávy týkající se Severní Koreji - Selhání chránit: Výzva Radě bezpečnosti konat v případě Severní Koreji a Selhání chránit: přetrvávající výzva ve vztahu k Severní Koreji [Waisová 2011, 140].

⁶⁰ Peace Building Commission.

a 2008 byla Česká republika jejím členem a i díky finančním příspěvkům ČR může komise provádět svou činnost [Waisová 2011, 138–141].

Koncept Odpovědnosti za ochranu se zabývá čtyřmi druhy porušování lidských práv - genocidou, válečnými zločiny, etnickými čistkami a zločiny proti lidskosti. Definice genocidy je převzata z výše zmíněné Úmluvy o zabránění a trestání zločinů genocidy. Válečné zločiny jsou definovány porušením mezinárodního humanitárního práva a týkají se jak mezinárodních, tak i vnitrostátních ozbrojených konfliktů. Zločiny proti lidskosti v konceptu zahrnují například vraždu, mučení, deportace a apartheid. Etnické čistky jsou zde vymezeny samostatně, na rozdíl od Římského statutu, kde jsou zahrnuty ve zločinech proti lidskosti. Těmto zločinům je věnována samostatná kategorie hlavně z toho důvodu, že měly veliký vliv na události v Jugoslávii v 90. letech [Bílková 2010, 68–69].

Koncept Odpovědnost za ochranu byl poprvé použit během povolebních nepokojů v Keni v roce 2008 mezi kmeny Kikujů a Luů. Díky pomoci Organizace spojených národů a Africké unie, které poskytly zprostředkování⁶¹ mezi znesvářenými kmeny, byly nepokoje ukončeny. První použití R2P ukázalo, že brzký a patřičný zásah mezinárodního společenství může pomoci k uklidnění poměrů v zemi [Bílková 2010, 104–105]. Tento koncept byl také použit v Libyi v roce 2011 (Rezoluce č. 1970, uvalení mezinárodních sankcí a postoupení situace k Mezinárodnímu trestnímu soudu), v případě Pobřeží Slonoviny v roce 2011 (Rezoluce č. 1975; potvrzení, že mise UNOCI může použít jakékoliv prostředky k ochraně civilního obyvatelstva), v Jemenu v roce 2011 (Rezoluce č. 2014) a v Jižním Súdánu v roce 2011 (Rezoluce 1996, vytvoření mise UNMISS). V roce 2012 chtěla Rada bezpečnosti OSN využít tento koncept také na situaci v Sýrii, a však kvůli vetování⁶² hlasování došlo k zablokování rezoluce [UN nedatováno]. Během krátkého období, kdy je tento koncept uplatňován, došlo ke dvěma pokusům o zneužití R2P. První případ se týkal války v Iráku a vojenské intervence v roce 2003 ze strany Spojených států amerických. Druhý pokus o zneužití představovala ruská vojenská intervence v Gruzii v srpnu 2008 [Bílková 2010, 113–114].

⁶¹ Zprostředkovateli byli například Nelson Mandela, Desmond Tutu a Kofi Annan.

⁶² Rezoluci vetovala Čína a Rusko.

Cílem konceptu Odpovědnosti za ochranu je zajistit, aby již nikdy nedošlo k selhání mezinárodního společenství během porušování lidských práv a v případě konání těchto zločinů, aby byla učiněna náprava - buď samotným státem nebo mezinárodním společenstvím. Dle konceptu R2P (s čímž naprosto souhlasím) je lepší porušit suverenitu státu a ochránit civilní obyvatelstvo než hledět na hrůzy, které byly uskutečněny během genocidy ve Rwandě [UN nedatováno].

5 ZÁVĚR

Tématem bakalářské práce byla Genocida a trestání zločinů genocidy v mezinárodní politice. Práci jsem rozdělila na dvě části. První část se věnuje mezinárodním vojenským tribunálům, mezinárodním trestním tribunálům, zvláštnímu soudu a Mezinárodnímu trestnímu soudu. Druhá část se nejprve zabývá mezinárodními konvencemi, hlavně Úmluvou o zabránění a trestání zločinů genocidy, poté konceptem Odpovědnosti za ochranu.

V úvodu práce jsem si stanovila několik výzkumných otázek, na které jsem v průběhu práce postupně odpovídala. Nyní k nim předkládám zkrácené odpovědi.

Jakým způsobem vojenské tribunály řešily trestání genocidy po 2. světové válce, jak ji trestní tribunály řešily v 90. letech a jak ji řeší v jednadvacátém století?

- Mezinárodní vojenský tribunál v Norimberku se vysloveně nezabýval zločiny genocidy. Přestože řešil vyvražďování Židů, tak tyto činy spadaly pod zločiny proti lidskosti.
- Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ nesoudil ani netrestal zločiny genocidy.
- Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii soudí a trestá zločiny genocidy. Tyto činy jsou definovány Úmluvou o zabránění a trestání zločinů genocidy.
- Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu také soudil a trestal zločiny genocidy, které jsou vymezeny Úmluvou o zabránění a trestání zločinů genocidy.
- Zvláštní soud pro Sierra Leone netrestá zločiny genocidy.
- Mezinárodní trestní soud má ve své kompetenci soudit a trestat zločiny genocidy. Tyto činy jsou jako v předešlých případech definovány Úmluvou o zabránění a trestání zločinů genocidy.

Jaké rozdílné metody tribunály při procesech použily?

- Mezinárodní vojenský tribunál v Norimberku se zabýval 3 druhy obvinění - válečnými zločiny, zločiny proti míru a zločiny proti lidskosti. Tento vojenský tribunál byl vytvořen mezinárodní smlouvou a soudil jak fyzické, tak i právnické osoby.
- Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ se zabýval stejnými 3 druhy obvinění jako předešlý tribunál - válečnými zločiny, zločiny proti míru a zločiny proti lidskosti. Tento vojenský tribunál byl také zřízen podle mezinárodní smlouvy a na rozdíl od předchozího trestal pouze fyzické osoby.
- Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii se zabývá 3 druhy obvinění - genocidou, zločiny proti lidskosti a válečnými zločiny. ICTY nebyl zřízen podle mezinárodní smlouvy, ale na základě Rezoluce RB OSN. Byl vytvořen *ad hoc*, má přednost před vnitrostátními soudy a jako první se zabýval válečným sexuálním násilím.
- Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu se zabýval stejnými druhy obvinění jako ICTY. ICTR byl také založen *ad hoc* na základě Rezoluce Rady bezpečnosti OSN, má přednost před vnitrostátními soudy a zabýval se válečným sexuálním násilím. Na rozdíl od ICTY není tento tribunál omezen územně.
- Zvláštní soud pro Sierra Leone se věnuje 3 druhům obvinění - zločinům proti lidskosti, válečným zločinům a zločinům podle vnitrostátního práva Sierra Leone. SCSL byl sice zřízen *ad hoc*, ale na základě mezinárodní smlouvy. Tento soud je často nazýván „hybridní“, neboť kombinuje mezinárodní a vnitrostátní právo. Na rozdíl od dvou předchozích tribunálů nemá přednost před vnitrostátními soudy. Byl prvním z novodobých soudů, který odsoudil hlavu státu.
- Mezinárodní trestní soud se zabývá 4 druhy obvinění - genocidou, zločiny proti lidskosti, válečnými zločiny a zločiny agrese (dosud se nesoudí). ICC je první stálý soud, který byl založen mezinárodní smlouvou a funguje na základě principu komplementarity. Oběti zločinů

se oproti předchozím soudním tělesům mohou účastnit soudního procesu prostřednictvím právních zástupců.

Postupovala Rada bezpečnosti OSN ve všech soudních procesech legitimně, nebo si měla počínat jinak?

- Rada bezpečnosti OSN zřídila podle svých rezolucí pouze dva tribunály - ICTY a ICTR - a v obou případech dle mého názoru postupovala legitimně.

Jaký měla dopad na trestání zločinů Úmluva o zabránění a trestání zločinů genocidy?

- Úmluva měla na trestání zločinů veliký dopad, neboť definovala zločiny genocidy a díky tomu pomohla mezinárodním soudním tělesům s vymezením tohoto pojmu a následným trestáním.

Má Organizace spojených národů právo intervenovat do vnitřních záležitostí států kvůli genocidě?

- Dle mého názoru ano, neboť kdyby OSN nezasáhla, tak by docházelo k dalším porušováním lidských práv. Proto je lepší porušit suverenitu státu a ochránit civilní obyvatelstvo.

V závěru práce mohu konstatovat, že se zdroji se mi pracovalo celkem dobře a nebyl problém s jejich sehnáním. Největší ztížení jsem zaznamenala u oficiálních webových stránek Zvláštního soudu pro Sierra Leone, neboť se v nich dalo špatně vyznat a nedaly se snadno dohledat veškeré informace, které jsem chtěla využít v práci. Naproti tomu oficiální webové stránky Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii jsou skvěle vytvořené a není zde žádný problém s dohledáním informací. Velikým přispěním byla také kniha od Boistera a Cryera, která se zabývá Tokijským procesem.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

Knihy v českém jazyce

Anderson, Janice; Williams, Anne; Head, Vivian: 2009. *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Frýdek-Místek: Alpress.

Bílková, Veronika: 2010. *Odpovědnost za ochranu (R2P). Nová naděje, nebo staré pokrytectví?* Beroun: Eva Roztoková.

Delpla, Francois: 2009. *Norimberský proces: poučení z historie*. Praha: Slovart.

Heydecker, Joe J.; Leeb, Johannes: 2007. *Norimberský proces*. Praha: Ikar.

Piknerová, Linda; Naxera, Vladimír a kol: 2011. *Globální vládnutí. Vybrané problémy*. Plzeň: Aleš Čeněk.

Röling, B. V. A.; Cassese, Antonie: 1995. *Tokijský proces*. Praha: Mladá Fronta.

Šturma, Pavel: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Praha: Karolinum.

Šturma, Pavel: 2010. *Mezinárodní humanitární právo*. Praha: C. H. Beck.

Ternon, Yves: 1997. *Genocidy XX. století: zločinný stát*. Praha: Themis.

Válek, Petr: 2009. *Klíčová rozhodnutí mezinárodních trestních tribunálů ve světle mezinárodního práva*. Praha: Beckova edice právní instituty.

Waisová, Šárka: 2011. *Tíha volby. Česká zahraniční politika mezi principy a zájmy*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.

Knihy v anglickém jazyce

Abtahi, Hiram; Webb, Philippa: 2008. *The Genocide Convention: the Travaux Préparatoires*. Leiden; Boston: Martinus Nijhoff Publishers.

Boister, Neil; Cryer, Robert: 2008. *Documents on the Tokyo International Military Tribunal: Charter, Indictment and Judgments*. New York: Oxford University Press.

Calvo-Goller, Karin N.: 2006. *The trial proceedings of the International Criminal Court. ICTY and ICTR Precedents*. Boston: Martinus Nijhoff Publishers.

Cooper, John: 2008. *Raphael Lemkin and the Struggle for the Genocide Convention*. Basingstoke; New York: Palgrave Macmillan.

Cruvellier, Thierry: 2010. *Court of remorse: inside the International Criminal Tribunal for Rwanda*. Madison: University of Wisconsin Press.

Jalloh, Charles: 2007. *Consolidated legal texts for the Special Court for Sierra Leone*. Boston: Martinus Nijhoff Publishers.

Quigley, John: 2006. *The Genocide Convention: an International Law Analysis*. Aldershot; Burlington: Ashgate.

Schabas, William A.: 2004. *An introduction to the International criminal court*. Cambridge: Cambridge University Press.

Schabas, William A.: 2006. *The UN international criminal tribunals: the former Yugoslavia, Rwanda, and Sierra Leone*. Cambridge: Cambridge University Press.

Seznam odborných článků

Bílková, Veronika; Kortusová, Pavla (2006). Reforma OSN se nekoná? Ohlédnutí za zářijovým Světovým summitem OSN. *Mezinárodní politika* XXX (1), s. 25–28.

Bílková, Veronika (2007). Afrika: laboratoř mezinárodního trestního soudnictví. *Mezinárodní politika* XXXI (5), s. 16–18.

Bílková, Veronika (2010a). Z Říma do Kampaly a kam dále? *Mezinárodní politika* XXXIV (8), s. 35–38.

Kovanda, Karel (2004). Česká republika v Radě bezpečnosti OSN. Genocida ve Rwandě. *Mezinárodní vztahy* 39 (3), s. 45–65.

Seznam internetových zdrojů

Amnesty International (2012). *10 let Mezinárodního trestního soudu* (<http://www.amnesty.cz/z708/10-let-mezinarodniho-trestniho-soudu>, 16. 3. 2013).

Cassese, Antonio (1994). Annual Report. *ICTY*. 17. 8. 1994 (http://www.icty.org/x/file/About/Reports%20and%20Publications/AnnualReports/annual_report_1994_en.pdf, 7. 3. 2013).

Česká televize (2008). *V Tokiu skončil proces s japonskými válečnými zločinci* (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kalendarium/35529-v-tokiu-skoncil-proces-s-japonskymi-valecnymi-zlocinci/>, 3. 3. 2013).

Del Ponte, Carla (2004). Ante Gotovina - Amended Indictment. *ICTY*. 19. 2. 2004 (http://www.icty.org/x/cases/gotovina_old/ind/en/got-ai040224e.htm, 8. 3. 2013).

ICC. *How is the Court funded?* (http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/about%20the%20court/frequently%20asked%20questions/Pages/6.aspx, 16. 3. 2013).

ICC. *Chronology of the International Criminal Court* (http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/about%20the%20court/icc%20at%20a%20glance/Pages/chronology%20of%20the%20icc.aspx, 16. 3. 2013).

ICC. *ICC at a glance* (http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/about%20the%20court/icc%20at%20a%20glance/Pages/icc%20at%20a%20glance.aspx, 15. 3. 2013).

ICC. *Is the ICC an office or agency of the United Nations?* (http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/about%20the%20court/frequently%20asked%20questions/Pages/8.aspx, 16. 3. 2013).

ICC. *Legal Representatives of Victims* (http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/structure%20of%20the%20court/victims/legal%20representation/Pages/legal%20representatives%20of%20victims.aspx, 16. 3. 2013).

ICC. *Office of Public Counsel for Victims* (http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/structure%20of%20the%20court/victims/office%20of%20public%20counsel%20for%20victims/Pages/office%20of%20public%20counsel%20for%20victims.aspx, 16. 3. 2013).

ICC (2010). *Resolution RC/Res.6* (http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/RC-Res.6-ENG.pdf, 16. 3. 2013).

ICC (1998). *Rome Statute of the International Criminal Court* (<http://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/ADD16852-AEE9-4757-ABE7-9CDC7CF02886/283503/RomeStatutEng1.pdf>, 15. 3. 2013).

ICC. *Situations and cases* (http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/situations%20and%20cases/Pages/situations%20and%20cases.aspx, 16. 3. 2013).

ICC. *Situation in Darfur, Sudan* (http://www.icc-cpi.int/EN_Menus/ICC/Situations%20and%20Cases/Situations/Situation%20ICC%200205/Pages/situation%20icc-0205.aspx, 16. 3. 2013).

ICC. *The Court Today* (<http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/TheCourtTodayEng.pdf>, 16. 3. 2013).

ICC. *Victims and witnesses* (http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/structure%20of%20the%20court/victims/Pages/victims%20and%20witnesses.aspx, 16. 3. 2013).

ICC. *Victims and Witnesses Unit* (http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/structure%20of%20the%20court/protection/Pages/victims%20and%20witness%20unit.aspx, 16. 3. 2013).

ICTR (2012). *Decision on the Prosecutor's Request for Referral of the Case to the Republic of Rwanda* (<http://www.unicttr.org/Portals/0/Case/English/Munyagishari/decisions/120606.pdf>, 13. 3. 2013).

ICTR (1996). *First Annual Report* (<http://www.unicttr.org/Portals/0/English/AnnualReports/a-51-399.pdf>, 12. 3. 2013).

ICTR (2001). *Former Prime Minister and five other convicts sent to prison in Mali* (<http://www.unicttr.org/tabid/155/Default.aspx?ID=315>, 13. 3. 2013).

ICTR (1997). *Second Annual Report* (<http://www.unicttr.org/Portals/0/English/AnnualReports/a-52-582.pdf>, 13. 3. 2013).

ICTR. *Status of Cases* (<http://www.unicttr.org/Cases/tabid/204/Default.aspx>, 13. 3. 2013).

ICTR. *ICTR Detainees - Status on 28 June 2011* (<http://www.unicttr.org/Cases/StatusofDetainees/tabid/202/Default.aspx>, 13. 3. 2013).

ICTY. *Capacity Building* (<http://www.icty.org/sections/Outreach/CapacityBuilding>, 9. 3. 2013).

ICTY. *Completion Strategy* (<http://www.icty.org/sid/10016>, 9. 3. 2013).

ICTY. *Crimes of Sexual Violence* (<http://www.icty.org/sid/10312>, 9. 3. 2013).

ICTY. *Development of the Local Judiciaries* (<http://www.icty.org/sid/10462>, 9. 3. 2013).

ICTY. *Enforcement of Sentences* (<http://www.icty.org/sid/10276>, 9. 3. 2013).

ICTY. *In Numbers* (<http://www.icty.org/sid/10586>, 9. 3. 2013).

ICTY (2013). *Key figures of ICTY cases*
(http://www.icty.org/x/file/Cases/keyfigures/key_figures_130308_en.pdf, 7. 3. 2013).

ICTY. *Landmark Cases* (<http://www.icty.org/sid/10314>, 9. 3. 2013).

ICTY. *Timeline* (<http://www.icty.org/action/timeline/254>, 7. 3. 2013).

Jallow, Bubacar Hassan (2005). ICTR. *Indictment*. 9. 6. 2005
(<http://www.unicttr.org/Portals/0/Case/English/Munyagishari/indictment/munyagishari.pdf>, 13. 3. 2013).

Joensen, Vagn (2012). ICTR. *Report on the completion strategy of the International Criminal Tribunal for Rwanda*. 14. 11. 2012
(http://www.unicttr.org/Portals/0/English/FactSheets/Completion_St/S-2012-836.pdf, 13. 3. 2013).

Jukl, Marek (2005). Červený kříž. *Ženevské úmluvy a dodatkové protokoly. Stručný přehled*. 1. 5. 2012 (<http://www.cervenyriz.eu/cz/mhp/konvence.htm#D1>, 22. 3. 2013).

Nicoson, Christie; Dailey, Lisa; Hall Beecroft, Rachel (2012). *ICTY. World without Genocide*. 10. 4. 2012 (<http://worldwithoutgenocide.org/genocides-and-conflicts/bosnian-genocide/icty>, 8. 3. 2013).

SCSL. *Case 14: The Prosecutor vs. Fofana and Kondewa (CDF Case)* (<http://www.sc-sl.org/CASES/ProsecutorvsFofanaandKondewaCDFCase/tabid/104/Default.aspx>, 14. 3. 2013).

SCSL. *Case 15: The Prosecutor vs. Sesay, Kallon and Gbao (RUF Case)* (<http://www.sc-sl.org/CASES/ProsecutorvsSesayKallonandGbaoRUFCase/tabid/105/Default.aspx>, 14. 3. 2013).

SCSL. *Case 16: The Prosecutor vs. Brima, Kamara and Kanu (AFRC Case)* (<http://www.sc-sl.org/CASES/ProsecutorvsBrimaKamaraandKanuAFRCCase/tabid/106/Default.aspx>, 14. 3. 2013).

SCSL. *Documents* (<http://www.sc-sl.org/DOCUMENTS/tabid/176/Default.aspx>, 14. 3. 2013).

SCSL. *Independent Counsel vs. Brima Samura Judgement in Contempt Proceedings* (<http://www.sc-sl.org/LinkClick.aspx?fileticket=p9Bx2LZNH%2bM%3d&tabid=199>, 14. 3. 2013).

SCSL. *Ninth Annual Report* (<http://www.sc-sl.org/LinkClick.aspx?fileticket=ZEDnSBp6ahc%3d&tabid=176>, 14. 3. 2013).

SCSL. *Sentencing Judgement in Contempt Hearings* (<http://www.sc-sl.org/LinkClick.aspx?fileticket=7mCCCxa2D2w%3d&tabid=199>, 14. 3. 2013).

SCSL. *Sentencing Judgement in Independent Counsel vs. Bangura, et. al.* (<http://www.sc-sl.org/LinkClick.aspx?fileticket=aBC1qkgqGCc%3d&tabid=199>, 14. 3. 2013).

SCSL. *Sentencing Judgement - Prosecutor vs. Eric Senessie* (<http://www.sc-sl.org/scsl/public/SCSL-11-01-Eric%20Senessie/SCSL-11-01-T-020.pdf>, 14. 3. 2013).

SCSL. *The Indictment* (<http://www.sc-sl.org/LinkClick.aspx?fileticket=lrn0bAAMvYM%3d&tabid=107>, 14. 3. 2013).

SCSL. *The Prosecutor vs. Charles Ghankay Taylor* (<http://www.scs-sl.org/CASES/ProsecutorvsCharlesTaylor/tabid/107/Default.aspx>, 14. 3. 2013).

SCSL. *The Special Court Funding Mechanism* (<http://www.scs-sl.org/HOME/tabid/53/Default.aspx>, 13. 3. 2013).

United Nations (1951). *Treaty Series. Volume 78* (<http://treaties.un.org/doc/publication/UNTS/Volume%2078/v78.pdf>, 25. 3. 2013).

United Nations (nedatováno). *Background Information on the Responsibility to Protect* (<http://www.un.org/en/preventgenocide/rwanda/about/bgresponsibility.shtml>, 30. 3. 2013).

7 RESUMÉ

First part of my bachelor thesis „Genocide and the prosecution of its crimes in international politics” analyzes International Military Tribunals that were created after the end of WWII, namely the International Military Tribunal in Nuremberg and the International Military Tribunal for the Far East. In this part I also analyze *ad hoc* tribunals that were formed in the 90’s – the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia and the International Criminal Tribunal for Rwanda. The new millennium brought the formation of another *ad hoc* tribunal, namely the Special Court for Sierra Leone and also the creation of the first permanent International Criminal Court residing in The Hague, the Netherlands.

In the second part of my thesis, I present an international convention regarding genocide, namely the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide. As a component of this part is also a disputation concerning genocide as a reason for intervention by the international community despite the principle of sovereignty. The concept of Responsibility to Protect is also an inseparable component. In 2005, the United Nations accepted this concept, which addresses the idea of a state’s sovereignty and interventions into its internal affairs.